

Wialómórrón Peba Mórrag Ibrru Pamkolpamdó Ngaensingül Bóktan

Mi taiwan umul-kókakla ini peba mórrag nótó wialómórr. Ngaensingül ne wata blakónórr, abün pamkolpama igó gyagüpi ogoblórr wamaka Pol wialómórr, a mi tai umul-kókakla. Mi ta akó umul-kókakla nólgab wialómórr. Aprrapórr pail 70 kúsil nóma yarilürr Kerrison amtomól kakóm, singül kwata wialómórróna, zitülkus ene paildü [Godón Gyabi Müót] Zerusalem wirri basirrdü kolae inóp.

Ibrru ne ngie, [Zu pamkolpamab] darrü ngia. Ini peba mórrag wialómórr ene Zu pamkolpamdó Kerrison amkoman angun pamkolpam nidi kwarilürr. Ngibürr ini Ibrru pamkolpama bólenóp Yesun mamóanom, ama akó Zu pamkolpamab gida mamóanom kain kwarilürr. We ngarkwatódó, wibalóm oloma ini peba mórrag wialómórr. Wa igó müsirrga ainda wa, Yesu wirriana [anerrudügab], Moses, akó [singüldü prrist]. Akó wa igó wialómnda, Yesun бүдүл wata amkoman darrpan kwat módóga kolae tonarr barrgonóm. Wa akó atang pamkolpam arüng бүтанда Yesun metat amkoman angunüm, enana ngibürr pamkolpama ibü müp alióndako.

Ini Peba Mórragan Bóktan Zono Módógako:

- A. Ini peba mórragan tapaku bóktan: God tóbtanórr tóba Olomdóma *1:1-4*
- B. Godón Olom wirriana anerrudügabi, da mi wata Godón bóktan arrkrru kwarilo, akó wa gaodóma mibü zid bainüm *1:5-2:18*
1. Godón Olom wirriana anerrudügab *1:5-14*
 2. Mi tai arrkrru kwarilo God ne poko bóktanda *2:1-4*
 3. Godón Oloma pamakanóm bainürr mibü zid bainüm *2:5-18*
- C. Yesu wirriana Moseskagabi, da oya bóktan alzizi amaikgu, igósüm mi amkoman ngón bagón bwóbdü barrbuno *3:1-4:13*
1. Yesu wirriana Moseskagabi *3:1-6*
 2. Yesun bóktan alzizi amaikgu *3:7-19*
 3. Amkoman ngón bagón Godón pamkol-pamabkü *4:1-13*
- D. Singüldü Prist Yesu *4:14-10:18*
1. Yesu Kerriso Singüldü Wirrian Prista *4:14-16*
 2. God Yesun mibü Singüldü Pristüm ingrinürr *5:1-10*
 3. Mi koke bólerre Yesun amkoman an-gunüm *5:11-6:12*
 4. God blaman tonarrdó tómbapónnda, wa alkamül-koke bóktan ne kla angrinda *6:13-20*
 5. Prist Melkizedek *7:1-10*
 6. Yesu Melkizedekzana *7:11-19*
 7. Singüldü Prist, metat nóto ngyabenda *7:20-28*
 8. Yesu küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan Singüldü Prista *8:1-13*

- E. Kerriso kómal urdü agasil lara küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktandó 9:1-18
1. Tüpdü Godón gyabi Palae Müótüdü ótók kwat 9:1-10
 2. Kerrison óe kómalana larab óedógabi 9:11-14
 3. Kerrison бүдүла Godón küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan popadan syónürr 9:15-22
 4. Kerriso tóba бүб gyaur klamzan idódürr kolae tonarr amanóm wata darrpanóm 9:23-28
 5. Kerriso kómal urdü agasil lara 10:1-18
- F. Mi metat amkoman bangun kwarilo, ngaen Godón kolpamzan, akó mi Godón dümdüm atan azeb kwarilo 10:19-12:29
1. Mi koke bóllerre Kerrison amkoman angunüm 10:19-39
 2. Godón kolpam wirri amkoman bangun nidi okaka amzazil kwarilürr ngaen 11:1-40
 3. God dümdüm atanda tóba olmal 12:1-29
- G. Dómdóm arüng bóktan 13:1-19
- H. Dómdóm alakón bóktan 13:20-25

Ini Peba Mórragan Tapaku Bóktan: God Tóptalórr Tóba Olomdóma

¹ Ngaen-ngaen, God mibü abalbobataldó tóptalórr [prropetódóma] abün-abün tonarrdó akó abün-abün kwata. ² A ini dómdóm ngürrdü, wa mibüka bóktanórr tóba Olomdóma, wa tüpdü nóma ngyabelórr. God oya ngaen ingrinürr blaman elklaza tóba-tóba bainüm

dómdóm pokodó, akó ene oyakama yarilürr, wa pülpül akó tüp we tólnaelórr akó blaman elklaza ibüka ne klamko. ³ Godón [wirri kómal zyóna] oyaka ongang bapónða, akó wa wazana blaman kwata. Wa tomkompükü bóktanda, akó ini kwata wa blaman elklaza zürük amorranda. Wa kwat nóma tónggapónórr pamkolpamabkü, tibiób kolae tonarr barrgonóm, ene kakóm, wa Wirri Arüng Godón tutul tangdó mórranórr kwitüdü.* ⁴ Ene igó poko okaka amzazilda, God ma oya wirrian yónürr [anerrudügab]. Wata ene ngizane, God ne kla ekyanórr, ama wirriana ibü ngidügab.

Godón Olom Wirriana Anerrudügab

⁵ Mi umulakla Godón Olom wirriana anerrudügab, zitülkus God kokean bóktanórr tóba anerrudü, wa oyaka ne poko bóktanórr, tóba Wialómórrón Bóktanzan wialómórróna wagó, “Ma kürü Olomla;

ini ngürr ka pamkolpam bómtiyandóla igó wagó, ka marü Abla.”

Akó wa kokean bóktanórr tóba anerrudü, wa Olomdó ne poko bóktanórr wagó,

“Ka sab oya Ab namulo,

ó wa sab kürü Olom yarile.”

⁶ Akó darrü poko, God tóba ngaen Olom† nóma zirrsapónórr ini tüpdü, wa bóktanórr wagó,

“Godón blaman anerrua sab oya ki [ótók] kwarilün.”

* **1:3** tutul tangdó mórranórr, oya küp módóga: wirri pabo ipadórr. **1:5** Wórr Peba 2:7 **1:5** 2 Samuel 7:14; 1 Krronikol 17:13 † **1:6** ngaen olom: Ene tonarrdó ngaen olom wirrian yarilürr oya zoretaldógabi.

⁷ God go tóba anerrubóka nóma apónnda, wa bóktanda wagó, “Wa ene anerru, tóba popa zaget pam, igó zirrbapónnda wór akó ur ulitzan.”

⁸ A God go tóba Olombóka nóma apónnda, wa bóktanda wagó,

“Godóe, ma sab metat-metat balngomól namulo Kingzan,

akó ma sab moba pamkolpam [dümdüm tonarre] balngomól namulo.

⁹ Marü ubi yarilürr, dümdüm tonarr ne klamko, akó ma alzizi aman namülnürrü gida ngarkwatódó koke ne kla kwarilürr.

We ngarkwatódó, God, marü God marü we müngrinürr wirri ngi bainüm moba kamdaldógab; wa marü müngrinürr akó bagürwóman ngimtanórr.”

¹⁰ Akó God ta bóktanórr, tóba Bukdüzan wialómórróna, wagó,

“Ngaen bwób zitüldü, mató [Lod], ma tüp we tónggapórró,

akó ene mató namülnürrü, pülpül nótó tónggapónórr.

¹¹ I sab blakóni, a ma sab metat namulo;

i sab blamana praka bairre, mórrkenyórr pokoazan kainda.

¹² Ma sab igó nórrngómnónómo, wamaka ma tumum mórrkenyórr arrngamla,

ma sab igó simbrutnünümo, wamaka pama ngaep mórrkenyórr poko aninda ama kúsil poko batenda.

A ma wata metat enezanla,

- akó marü arróla sab kokean blakóne.”
- 13 God darrü anerrudü kokean bóktanórr igó,
 “Ma ae mórra, kürü tutul tangdó,
 kókó sab marüka nidi bóka bamgündako,
 ka sab ibü inzan ninünümo, marü wapór
 nisab ngón ngagón klamóm.”‡
- 14 Da anerru ia tai larógako? I samuako,
 Godónkü nidi zagetódako, akó ibü wató zir-
 rtapónóp ene pamkolpamdó, sab nibiób zid
 nirre, ibü tangbamtinüm.

2

Mi Tai Arrkrru Kwarilo God Ne Poko Bóktanda

¹ We ngarkwatódó, mi umul-umul kwar-
 ilo ene bóktandó gyagüpi tótókóm, mi ne
 kla barrkrrurrü, igósüm mi sab apól kwat
 koke bómtyerre akó ene bóktanankwata koke
 imrükrre. ² Ene gidan bóktan, anerrua
 ne kla tókyenóp, tai amkoman yarilürr, akó
 darrü oloma gida nóto amgün yarilürr ó gida
 koke nóto mamooan yarilürr, wata ngarkwatódó
 [kolaean darrem] apad yarilürr. ³ Da mi
 ia gyagüpi tótókdakla mi gaodómakla Godón
 ngürsildügab kyab kórzyónüm, mi ne nóma
 ngómkó emkórre igó bóktanankwata, God ne
 bóktan tókyenóp kómal zidbainankwata? Koke,
 amkoman kokean! Lod ngaen-gógópan mibü
 tüób tüzazilóp ini zidbain bóktanankwata, akó
 oyakagab nidi barrkrrurr, mibü tüzazilóp wagó,

1:12 Wórr Peba 102:25-27 ‡ **1:13** Ini bóktanán kúp
 módóga: marüka bóka bamgün is nidipko, ka sab blaman [ut-ut
 ninünümo] marünkü. **1:13** Wórr Peba 110:1

ene amkoman pokoa. ⁴ Ene dadan tonarrdó God ta mibüka pupo syónürr igó poko wagó, ene bóktan amkomana. Wa ene kla pupo syónürr [wirri tulmili], [asen-koke tórrmene], akó abün-abün [arüng tonarre]. Akó wa ene kla pupo syónürr wazan tóba Samu arrgrratórr oya ubi ngarkwatódó.

Godón Oloma Pamakanóm Bainürr Mibü Zid Bainüm

⁵ Ene anerru koke kwarilürr God nibiób alangórr, ene ne kúsil tüpa tótókda, oya alngomólóm, ki ne tüpbóka apóndakla. ⁶ A darrü pokodó Godón Wibalómórrón Bóktandó wialómórróna, darrü oloma igó bóktan kar-kukus ainda wagó,

“Ma wirrila, pam wata karia. Da ma gyagüpbarr iadela oyakwata?

Ma popa olom neme ngakandóla?

⁷ Ma oya karibóka tüpana* tónggapórró anerrudügab tugupurr tonarróm.

A ma oya ngi wirri kwitüm emngyelórró akó wirri ngi aterró kingzan.

⁸ Ma blaman kla oya tangdó irrbürrü, ma ne kla tómbapórró.”

Da módóga, God blaman kla paman tangdó nóma irrbünürr, darrü kla babul yarilürr, wa oya tangdó koke ne kla ingrinürr. A errkya ini tonarrdó, mi umulakla igó, pama blaman kla tangdó amarru kúsila. ⁹ A mi umulakla Yesunbóka, God noan karianbóka tüpana

* **2:7** karibóka tüpana, oya kúp módóga: wa wata kariana anerrudügabi. **2:8** Wórr Peba 8:4-6

tónggapónórr anerrudügab tugupurr tonarróm. Mi umulakla God oya ngi wirri kwitüm emngyelórr akó wirri ngi atenórr kingzan, zitülkus wa azid aengórr akó nurrótókórr. Ini klama tómbapónórr, igósüm wa ki nurrótóke blaman pamkolpamabkü Godón [gail tonarrdógabi].¹⁰ Ene dümdüm kla yarilürr, igó wa, God, blaman kla nótó tómbapónórr tóbankü, Yesun [dudu kómal] ki ine abün olmal amarrum tóbaka, oya [wirri kómal zyón bwóbdü]. Yesu azid ki aenge, igósüm God oya dudu kómal ki ine. Ini kwata Yesu singül kwata pamóm bainürr, gaodó nótó yarilürr pamkolpam zid bainüm.

¹¹ Yesu pamkolpam [kolkal ainda akó tibi-tibi amanda Godónkü]. Yesu akó ene pamkolpam, ibü wata darrpan Aba. We zitülkUSDÜ, Yesu büód kokea ene pamkolpam zoretalbóka ngiblianóm. ¹² Wa bóktanda Godka wagó,

“Ka sab kólba zoretal nüzazilnümo ma amkoman wirrianla.

Ka sab marü pamkolpamab kwób bazendó nóma namulo, ka wórr bóngyal namulo marü agürüm.”

¹³ Wa ta akó bóktanda wagó,

“Ka sab Godón amkoman yangulo akó oyaka ngambangólólo.”

Akó wa ta akó bóktanda wagó,

“Ka inamüla, akó kankü we olmalako, God kürü ne kla küliónürr.”

¹⁴ We ngarkwatódó, wa ta akó pamakanóm bainürr wata ene olmalzan, zitülkus ibü

pamakan búbako. Wa pamakanóm bainürr, igósüm wa nóma nurrótókórr, wa sab gaodó yarile [debólan] бүдүл алгомól arüng kulainüm. ¹⁵ Akó wa igósidi gaodó yarilürr ene pamkolpam ausüm, [leba zaget] iszan ngyaben nidi koralórr, zitülkus i gum kwarilürr nurrbarinüm. ¹⁶ Yesu pamakanóm bainürr zitülkus, taiwan ngakande, wa anerru tangbamtinüm koke tamórr, a wa Eibrra-amón olmalbobatal tangbamtinüm tamórr. ¹⁷ Da ini zitülküsü, darrü kwat babul yarilürr Yesünkü: wa tóba zoretalzan bainürr blaman kwata. Ene igósüm, wa gyaur-gyaur [singüldü prristüm] ki baine, nótó tómbapóna wa ne poko bóktanórr tómbapónóm, Godónkü zaget tónggapónde, kwat alótóm Godka pamkolpamab kolae tonarr barrgonóm. ¹⁸ Zitülkus Yesu tüób azid aengórr, [satania] oya nóma alngomólóm kain yarilürr kolae tonarr tómbapónóm, wa gaodóma pamkolpam tangbamtinüm, satania ibü nóma balngomólóm kaında kolae tonarr tómbapónóm.

3

Yesu Wirriana Moseskagabi

¹ Da módóga, [zonaretal], e yabi-yabi amarrón nidipakla, akó God darrpanóm nibiób ngibaunürr tóba pamkolpamóm bainüm, yabiób gyagüpitótók Yesuka irrbünam. Wa ene [Apostola], akó ene Singüldü Prrista, mi ne olombóka apóndakla igó, mi amkoman angundakla. ² God oya ingrinürr, akó Yesu tónggapónórr God oya ne zaget ekyanórr, wata

Moseszan* zaget tómbapón yarilürr blaman Godón pamkolpamdó, God oya ne zaget iliönürr. ³ God ma gyagüpi wamórr wagó, pamkolpama Yesun ngi wirri kwitüm ki emngyelnórre Moseskagab, wamaka pamkolpama müót ael olom wirri ngi atendako ene müötüdügabi. ⁴ Zitülkus módóga, blaman müótan darrü olom asine, nótó aelda. A God ma we oloma, blaman kla nótó balmelórr. ⁵ Ene amkoman poko yarilürr igó wagó, Moses zaget tómbapón yarilürr blaman Godón pamkolpamdó, God oya ne zaget iliönürr, zaget olomazan. Inzan zagetóde, wa pupo syólürr igó elklazabkwata, God sab ugórr ne poko tóptale. ⁶ A Kerriso ma tónggapónórr God oya ne zaget ekyanórr, Godón pamkolpam balngomólde, siman olomazan tómbapónda oya Aba oya ne zaget ekyanórr. Godón pamkolpam mi módógakla, mi blaman, amkoman bangun pamkolpamakla, mibü ne metat gum-babul nóma yarile akó mi ne metat nóma [gedlóngóm bain] kwarilo karrkukus moboküpi, God sab ne kla tónggapóne.

Yesun Bóktan Alzizi Amaikgu

⁷ We ngarkwatódó, wata Godón Samuazan bóktanda, Godón Wibalómórrón Bóktandózan wialómórróna wagó,

“Errkya, e nóma arrkrrudakla God ne poko bóktanda,

⁸ wirri-singül bain-gu,

* **3:2** Moses ene olom yarilürr, Israael pamkolpam nótó yusürr Izipt kantrridügabi ama Keinan tüpdü amarrum. Ma ini póep etangke Ngaep Bukdü, Bazeb Tonarr 2dügabi kókó Duterronomi 34.

yabü abalbobatalazan kainóp i kankü nóma bóka bangün kwarilürr,
ene tonarrdó, i kürü nóma apók† kwarilürr,
[ngüin-koke bwóbdü].

⁹ Ene ola yarilürr, ene ngüin-koke bwóbdü, yabü abalbobatala kürü wirrianbóka ne apók kwarilürr,
enana i kürü kósenóp, ka ne morroal kla tómbapón namülnürrü 40 pailüm ibüinkü.

¹⁰ We ngarkwatódó, ka inkü ngürsil namülnürrü, ene Isrrael pamkolpam, ene tonarrdó nidi ngyaben kwarilürr.
Da ka we bóktarró kólbabóka kagó, 'Ibü ubi wata metat tibiób ubi kwata tótókóma, akó i bangóndako ka ne poko tómbapónóm byaldóla.'

¹¹ Ka ngürsil namülnürrü, da ka igó [arüng alkamül-koke bóktan] tónggapórró kagó: 'I sab kürü ngón bagón bwóbdü kokean barrbüne ngón bagónóm.' "

¹² Zonaretal, e ta umul-umul kwarilün igó, darrü olom babula noan moboküp kolaeana akó Yesun amkoman koke nótó angunda tóba moboküpdü, akó tóba kak igósidi nótó amtyanda arról Godka. ¹³ A e yabiób darrpan-darrpan arüng bütan kwarilün

† **3:8** i kürü nóma apók kwarilürr, küp módóga: I murrum akó murrkurr bókran kwarilürr, zitülkus i amkoman koke angun kwarilürr wagó, God gaodó yarilürr ibü ngabkanóm. Akó i ta murrum akó murrkurr bókran kwarilürr kókó God ngürsilüm bainürr, da i oya zao-zao tonarr apók kwarilürr. **3:10** Bótang Peba 13; 14; Duterronomi 1:19-40 **3:11** Duterronomi 1:34-36 **3:11** Wórr Peba 95:7-11

blaman ngürrzan wa inizane, ene Godón Wialómórrón Bóktana enezan ngilianda wagó, “Errkya”. E yabiób darrpan-darrpan arüng bütan kwarilün, igösüm darrü oloma yabü aodó kolae tonarr koke ki ok ine tóba ilklió büliónüm, akó wirri-singül koke baine.

¹⁴ E wirri-singül koke bairre, zitülkus mi gómdamal kuri bangurre Kerrisonkü, mi ne amkoman arüngi nóma bangun kwarilo, tai kókó arróla blakón bwóbdü, wata mizan kainóp mi amkoman bangunüm nóma bainóp.

¹⁵ Wata ka errkyadanzan wialómdóla, Godón Wibalómórrón Bóktandózan wialómórróna wagó,

“Errkya, e nóma arrkrrudakla God ne poko
 bóktanda
 wirri-singül bain-gu,
 yabü abalbobatalazan kainóp i kankü nóma
 bóka bangün kwarilürr.”

¹⁶ Ene pamkolpam ia nidi kwarilürr, Godón tae bómgóol nidi barrkrrurr amakó oyaka bóka bangün kwarilürr? Ia blaman idi koke kwarilürr, Moses Izipt kantridügabi nibiób yusürr?

¹⁷ Akó ene pamkolpam ia nidi kwarilürr, God ngürsil nibióbka yarilürr 40 pailüm? Ia idi koke kwarilürr, kolae tonarr nidi tómbapón kwarilürr, ene nidi nurrbarinürr akó nibiób büb murua tübyónürr ngüin-koke bwóbdü? ¹⁸ Akó ia nidi kwarilürr, God arüng alkamül-koke bóktan nibiób nókyenóp wagó, “I sab kürü ngón bagón bwóbdü koke barrbüne?” Ia idi koke kwarilürr, oya bóktan koke nidi arrkrru kwarilürr? ¹⁹ Da

mi kuri eserre wagó, i gaodó koke kwarilürr barrbünüm ene bwóbdü, zitülkus i Godón amkoman koke angun kwarilürr.

4

Amkoman Ngón Bagón Godón Pamkolpam-abkü

¹ We ngarkwatódó, ene poko ngakande, Godón ene [alkamül-koke bóktan] asine igó, mi sab ene ngón bagón bwóbdü barrbuno, mi wata tai umul-umul kwarilo igó poko asen-gum, darrü sab kakota koke amgütrre. ² Mi ta ene [Morroal Bóktan] barrkrrurrü, mibüka ne poko büdrrat kwarilürr, wata ene Isrrael isazan kainóp. A i ne bóktan barrkrrurr ibü kokean tangnamtinóp, zitülkus i amkoman koke yangunóp, ngibürrazan amkoman nidi yangunóp i ne poko barrkrrurr. ³ Mi, nidi amkoman bangun kwarilnürrü, mi igósidi Godón ngón bagón bwóbdü barrbündakla. A amkoman bangun-koke Isrrael pamkolpamabkwata God bóktanórr wagó,

“Ka ngürsil namülnürrü, da ka igó [arüng alkamül-koke bóktan] tónggapórró kagó: ‘I sab kürü ngón bagón bwóbdü kokean barrbüne.’”

Wa ini poko bóktanórr, enana wa tóba zaget* elakónórr akó ngón bagón bwób ingrinürr. Ene tonarrdógabi wa pamkolpam ok ninóp ene ngón bagón bwóbdü barrbünüm. ⁴ Zitülkus

4:3 Wórr Peba 95:11 * **4:3** zaget: Ene zaget módóga, tüp a pülpül akó blaman elklaza tómbapón.

módóga, darrü pokodó Godón Wibalómórrón Bóktandó wialómórróna 7 ngim ngürrankwata wagó: “Da 7 ngim ngürrdü, wa ngón ngagónórr tóba blaman zagetódógab.” ⁵ A akó, ene Godón Wibalómórrón Bóktan an tang opor pupairrüna kwitana, God bóktanórr wagó,
 “I sab kürü ngón bagón bwóbdü kokean barrbüne ngón bagónóm.”

⁶ Da ene wata gaodóma, ngibürr pamkolpama barrbünüm Godón ngón bagón bwób. A ene Morroal Bóktan ngón bagón bwóbankwata nidi barrkrrurr, nibióbka büdrrat kwarilürr ngaen, i ngón bagón bwóbdü koke barrbünóp, zitülkus i Godón bóktan koke arrkrruóp. ⁷ We ngarkwatódó, God akó darrü ngürr ingrinürr, wa igó ne ngilianórr wagó, “Errkya.” Abün paila bobrralórr, wa ugón [Deibidkama] tóbtanórr *Wórr Pebadó* nóma wialómórr, wata kazan wialómórró ini peba mórragdo wagó,
 “Errkya, e nóma arrkrrudakla God ne poko bóktanda,
 wirri-singül bain-gu.”

⁸ Zosyua† Isrrael pamkolpam ene tüpdü imarrurr, God ne alkamül-koke bóktan nókyenóp. A mi umulakla igó, ene tüp amkoman ngón bagón bwób koke yarilürr. Ene tüp ne amkoman ngón bagón bwób nóma ki yarile, da God ene kakóm, koke ki tóbtanórr Deibidkama

4:4 Bwób Zitül 2:2 **4:5** Wórr Peba 95:11 **4:7** Wórr Peba 95:7-8 † **4:8** Zosyua Mosesón pabo wató ipadórr Isrrael pamkolpam balngomólóm, Moses nóma nurrótókörr. Wa Isrrael pamkolpam ene tüpdü imarrurr, God ne alkamül-koke bóktan nókyenóp. (Zosyua 1)

akó darrü ngürrankwata. ⁹ Da olgabi, God ama [Sabad] ngürr elkomólórr ngón bagónóm tóba pamkolpamabkü, ¹⁰ zitülkus nadü oloma kuri bangrine Godón ngón bagón bwóbdü, wa ta ngón ngagónnda tóba zaget tómbapóndógab, wata Godzan ngón ngagólórr tüp akó pülpül tómbapón zagetódógab. ¹¹ Da mi wirri arüng apad kwarilo ene ngón bagón bwóbdü bar-bünüm, igósüm darrü olom babul yarile Godón bóktan koke nótó arrkrruda Isrrael pamkolpamazan, akó balóke Godkagabi.

¹² Mi wirri arüngi apad kwarilo, zitülkus Godón bóktan arróla akó tomkompükü zagetóda. Wa zirrana nizan kwata zirrapórrón turrikdügab, akó mibü aumana gyagüpitótók pupo baina, zitülkus wa alam koke bangrinda igó, wa auma büb murr akó samu syórr angónnda, wamaka turrika kwók akó susümüri singgalgónnda. Inzan Godón bóktana we kla panzedó amanda, paman gyagüpitótókdó ne klame. Wa we elklaza zaz baina, moboküpa ne kla gyagüpi amanda akó ne klamóm ubi baina. ¹³ God basenda blaman darrpan-darrpan elklaza, wa ne kla tómbapónórr. Darrü kla babula anikürrün akó blaman kla panzedómako oya ilküpdü, akó ene watóke wata mi noanka pupo bain kwarilo, mi ne kla tómbapóndakla.

Yesu Kerriso Wirrian Singüldü Prrista

¹⁴ Da mi karrkukus emorre mi ne amkoman bangunbóka apóndakla, zitülkus mibü wirrian Singüldü Prrist asine, Yesu, Godón Olom,

Godka nótó alkomólórr pülpüldüma. ¹⁵ Mi amkoman bangun karrkukus emorre, zitülkus mibü Singüldü Prrist asine, gaodó nótóke mibü tai bómzyatóm igó, mi nabe kaindakla kolae tonarr tómbapón bóleanóm. Wa gaodóma, zitülkus satania oya alngomólóm kain yarılürr kolae tonarr tómbapónóm blaman kwata wata mizan, a wata we pokoa, wa kolae tonarr koke tónggapónórr. ¹⁶ We ngarkwatódó, mi nau, Godón ngorram ainüm gum-koke, mibü [gail tonarr] king nótóke. Mi oya ngorram irre, igósüm wa sab gail tonarr yarile mibüka, akó mibü morroal tonarre ngabkan yarile mibü tangbamtinüm, mi tangbamtin nóma amkündakla.

5

God Yesun Mibü Singüldü Prristüm Ingrinürr

¹ God blaman singüldü prrist pamkolpamdógabi aleanda. Wa oya igósüm angrinda, Godónkü zagetóm pamkolpamab ngidü, [gyaur kla] akó [urdü amsel lar] amarrum Godka kolae tonarr barrgonóm. ² Wa gaodóma pamkolpam gyaur tonarre ngabkanóm, umul-kók akó apól kwat bómtyarrón nidipko, zitülkus wa tüób ta kolae tonarra angorearróna. ³ Ene zitülküsdü, wa ta gyaur kla amarruda [alta] kwitüdü amselóm tóba kolae tonarrabkü, wata pamkolpamabzan kolae tonarrabkü.

⁴ Darrü oloma wirri ngi tebe koke batenda singüldü prristüm bainüm. A oya God wató

ngyaunda, wata wa Erronónzan* ngyaunürr singüldü prristüm bainüm. ⁵ Da Kerriso ta wirri ngi tebe koke batenórr singüldü prristüm bainüm. A God oya wató ingrinürr, wa oyaka nóma bóktanórr, tóba Wialómórrón Bóktandózan wialómórróna wagó,

“Ma kürü Olomla;

ini ngürr ka pamkolpam bómtiyandóla igó wagó, ka marü Abla.”

⁶ Akó darrü pokodó tóba Wibalómórrón Bóktandó God igó bóktanórr wagó,

“Ma metat [prristla],

wata Melkizedekzan† yarilürr.”

⁷ Yesu ini tüpdü nóma ngyaben yarilürr, wa wirri arüngi tóre bako yarilürr Godka arrat-arrat yón akó yarmurpükü. Wa Godka tóre bako yarilürr, gaodó nótó yarilürr oya zid ainüm бүдүлдүgab. Akó wa oya tóre arrkrurr, zitülkus wa Godón gum-gum [ótók] yarilürr, akó ubi bainürr tónggapónóm God oya ne kla yalórr tónggapónóm. ⁸ Wa darrü-darrü azid aengdóma tótók yarilürr, akó ini kwata wa umul bain yarilürr Godón bóktan arrkrurum, enana wa Godón Olom yarilürr. ⁹ Wa blaman elk-lazadó nóma bórrgrratórr akó pupainürr wagó, wa [dudu kómal] yarilürr, wa gaodó yarilürr ngarkwat-koke zidbain ódódóm blaman isdü,

* **5:4** Erron Mosesón naret yarilürr (Bazeb Tonarr 7:1). Wa ngaen-gógópan singüldü prrist yarilürr (Bazeb Tonarr 28:1-3).

5:4 Bazeb Tonarr 28-29; Lebitikus 8-9 † **5:6** Melkizedek Salem wirri basirran king yarilürr akó wa dakla Wirri Kwitüm Godka prrist yarilürr. Melkizedek Eibrra-amka okaka tübyónürr. (Bwób Zitül 14:18-20) **5:6** Wórr Peba 110:4

oya bóktan nidi arrkrrudako. ¹⁰ Akó God oya wató ingrinürr singüldü prristüm bainüm wata Melkizedekzan.

Mi Koke Bólerre Yesun Amkoman Angunüm

¹¹ Kibü wa abün elklazako ini bóktanankwata ikiküm, a ma müpa yabüka tai müsirrnga ainüm, zitülkus e kari zaorrón kokeakla umul bainüm. ¹² Ene amkoman, ini tonarrdó, e ma umulbain is yaib ki kwarila, a darrü oloma akó yabü wata umul bain yarile ene zitülkus umulbain bóktan Godón bóktanankwata. E gabal olmalzanakla, kya wata ngómdü duduakla, a aloan kla wa koke! ¹³ Darrü olom ne wata gab olomzan nótoke, ngómdü, [dümdüm tonarr] umulbain bóktanbóka umul-kóka. ¹⁴ A wirri umul apadórrón pamkolpama aloan kla alo-dako, metat nidi bütanindako akó tibiób nidi umul baidako, igó poko umul bainüm, morroal laróga ó kolae laróga.

6

¹ We ngarkwatódó, mi zitülkus umulbain bóktan Kerrisonkwata myamem koke apón kwarilo, akó wirri umul apadórrón pamkolpamóm bairre. Mi metat koke umul bain kwarilo ene zitülkus umulbain bóktan igókwata: ene tórrmendógabi alüng, wata бүдүл kwatódó ne klama balngomóldako, akó amkoman bangun Godka, ² [baptaes bain], pamkolpamab singüldü tang amel, nurrbarirrün pamkolpam arsin, akó ngarkwat-koke zaz bain. ³ Mi sab myamem enekwata koke umul bain kwarilo, akó wirri

umul apadórrón pamkolpamóm bairre, God ne mibü nóma ok tirre.

⁴ Ka ene poko bóktóna, zitülkus pamkolpam asiko, Godón zyóndü nidi kwarilürr ngibürr tonarrdó, akó oya amkoman bóktan ipüdóp. Ne [gyaur klama] tamórr kwitüdügab, ibü morroalan kla yarilürr, akó i Godón Samu ipüdóp.

⁵ I esenóp Godón bóktan morroala, akó i kari-karibóka kuri apókrre sab ne [arüng tonarra] tame ugórr. ⁶ Inzan pamkolpama ne nóma gorrگون bapórrre Godkagabi, gaodó kokea ibü akó akonóm kolae tonarrdógabi, zitülkus ene inzana, wamaka i akó arükdako Godón Olom tibi amngyelóm krrosdó akó i panzedó büód ódóddako oyaka.

⁷ Ngibürr pamkolpam morroal tüpzanako akó ngibürr kolae tüpzanako. Morroal tüp inzana: ngupa kari küór ne amilda, akó ene tüpa ngup nae ausda akó olgabi morroal abül alngumilda ene tüp pamabkü. God ene tüp bles aında. ⁸ A kolae tüp inzana: ene tüpa tórez-tórez syepor akó tangel opopor alngumilda, akó olgabi darrü küp babula ene tüpan. God ene tüp amórr kari pooka, akó dómdóm pokodó sab setóne.

⁹ Kürü moboküp gómdamal, ki yabüka inzan bóktandakla, a ki igó amkoman karkukusi angundakla, e kekam ngyabendakla ngibürr pamkolpamdógab Godkagabi nidi gorrگون bapórrre. Ki akó igó angundakla, e we elklaza tómbapóndakla, igó ne poko okaka amzazilda wa, e zid bairrünakla. ¹⁰ God darrpan zarre kokea; oya sab koke bamrüke, e ne zaget tómbapón kwarilnürü. Oya akó

sab koke bamrüke, e ia okaka büzazinürrü igó, yabü [moboküpdü ubi] oyaka kwarilürr, ezan oya pamkolpam tangnamtinóp akó metat tangbamtindakla. ¹¹ Kibü ubi igósüma, e blamana sab ini dadan poko wirri arüngi olngolo, kókó yabü arróla blakórre. Ene igósüm, e sab ene elklaza wazeblo, e Godkagabi ne klamóm [gedlóngóm baindakla]. ¹² Kibü ubi kokea, e zógós koke kwarilo, ama ene pamkolpamdógab tiko apad kwarilo, Godón nidi amkoman angundako akó piküpan karrkukus nidi bórrangdako. Olgabi i azebdko God ibü [alkamül-koke bóktan] ne kla nókyenóp.

God Blaman Tonarrdó Tómbapónnda, Wa Alkamül-koke Bóktan Ne Kla Angrinda

¹³ God Eibrra-amka* alkamül-koke bóktan nóma ingrinürr, wa ene alkamül-koke bóktan tóba ngidü arüng ekyanórr, zitülkus darrü olom babul yarilürr, wirrian nótó yarilürr tóbakagab.† ¹⁴ God ene alkamül-koke bóktan nóma tónggapónórr, wa igó bóktanórr wagó, “Ka sab marü amkoman bles mino akó marü abün olmalbobatal müfino.” ¹⁵ Da Eibrra-am ene kakóm, Godón abün pailüm piküpan akyan yarilürr, kókó wa ipadórr oya God alkamül-koke bóktan ne klamóm tónggapónórr.

* **6:13** Eibrra-am [Zu pamkolpamab] abbobat yarilürr.

† **6:13** Ene tonarrdó pamkolpama ibü alkamül-koke bóktan zürük ekyenóp darrü oloan ngidü, wirrian nótó yarilürr tibióbkagabi. Küp módóga, ene pama ibü ki kolae nirre, i ne ibü alkamül-koke bóktan nóma ki amgürre. **6:14** Bwób Zitül 22:16-17

16 Pamkolpama ibü alkamül-koke bóktan arüng akyandako darrü oloman ngidü wirrian nótóke tibióbkgabi. Akó ene [arüng alkamül-koke bóktan] we kla okaka amzazilda, i sab tónggapórre i ne poko bóktandako, akó ene bóktana blaman ongyal piküp ainda. ¹⁷ God oya alkamül-koke bóktan arüng ekyanórr, zitülkus oya ubi tai okaka amzazilüm yarilürr ibüka, wa alkamül-koke bóktan nibiób nókyenóp, igó wagó, wa sab tóba bókam bagósórrón bóktan koke nalüngerre. ¹⁸ God oya alkamül-koke bóktan arüng ekyanórr mibü arüng bütanóm. God gaodó kokea tiz agósóm, wa alkamül-koke bóktan ó arüng alkamül-koke bóktan nóma tómbapónnda. Darrü olom gaodó kokea ini nizan kla alüngüm. Godón ubi mibü wirri arüng bütanóma, oyaka nidi sipsuóp zid bainüm, metat gedlóngóm bainüm wa ne elklaza irrbünürr mibü obzek kwata. ¹⁹ Mi ene elklazam metat nóma gedlóngóm baidakla, mi karrkukus bórrangdakla akó zidakla, wamaka but darrpan pokodó zid airrüna oya angka-anme. Mibü amkoman banguna tai bangrinda ene aumana Amkoman Gyabian Bwóbdü, [Godón Gyabi Müótüdü] wirri adr-

ratórrón mórrkenyórr‡ kakota. ²⁰ Ini we bwóba, Yesu nóla bangrinürr singül kwata, mibü ngidü. Wa metat Singüldü Prrist kuri bainürr wata Melkizedekzan.

7

Prrist Melkizedek

¹ Melkizedek Salem* wirri basirran king yarilürr. Wa dakla Wirri Kwitüm Godón prrist yarilürr. Eibrra-amón ene tokom king memokan [ut-ut bain] kakóm, Melkizedek oya ugón semr-ranórr, da Melkizedek oya bles yónürr. ² Olgabi Eibrra-am blaman elklazadógab [wantent] Melkizedekón ekyanórr, wa ne elklaza yazebórr ene tokom kingdügab.† Ngaen-gógópan ene ngi Melkizedek, oya küp módóga: “[dümdüm tonarr] king”. Oya ta dakla “Salem king”-bóka ngilianónóp, da oya küp módóga: “paud king”. ³ Mi oya ab, aip, akó abalbobatal umul-kókakla.

‡ **6:19** adrratórrón mórrkenyórr: Ene klama Godón Gyabi Müótan Amkoman Gyabian Bwób ngarkwat angrinda (Mórrke-mórrke módóga: Holy of Holiest). Wata singüldü prrista kubó tebe bangrile ene pokodó darrpan mün blaman pailzan (Lebitikus 16). Ene adrratórrón mórrkenyórra tebe aodó nis ór we bangónórr Yesu nóma nurrótókórr krrosdó (Metyu 27:51). Oya küp módóga: Yesun бүдүланме blaman kolpam Yesun amkoman nidi angundako, gaodómako ene Amkoman Gyabian Bwób barrbünüm. Aini ene Gyabian Bwóban darrü küp módóga: God ne bwóbdümase. * **7:1** Salem ngi aprrapórr Zerrusalembóka apónnda. **7:1** Bwób Zitül 14:17-20 † **7:2** Solkwat God Mosesón gida bóktan poko ekyanórr wagó, blaman Isrrael pamkolpama ibü abüldügab akó ibü lardógab wantent Godón ki ekyerre. God prrist ene poko iliólürr. (Lebitikus 27:30-32; Bótang Peba 18:21-29; Duterronomi 18:1-8)

Mi ta umul-kókakla oya amtómól poko akó wa nóma nurrótókórr. We ngarkwatódó, wa wata metat prrista, Godón Siman Olomzan.

⁴ Gyagüpi amónam ia wirri pam yarilürr ini olom: Eibrra-am mibü ngaen-gógópan abbat, oya wantent ekyanórr, wa gazirrdi ne kla dakasurr! ⁵ Mosesón gida-a ma igó arüngi bóktanda wagó, Libaen‡ olmalbobatala, prrist nidi bainóp, i wantent ki dakain kwarile ibü za-get darrem klamzan Isrrael pamkolpamdógab, enana i zonaretalpükü kwarilürr akó i ta Eibrra-amkagabi kwarilürr, ibü abbat. ⁶ Ini pam, Melkizedek, wa Libae zitüldügab ta koke tamórr, a wa ma wantent ipadórr Eibrra-amkagab, da wa Eibrra-amón we bles yónürr, Godón [alkamülkoke bóktan] nótó ipadórr. ⁷ Darrü oloma koke yalpine igó wa, ene kari ngi olom we oloma bles ainda wirri ngi noane. We ngarkwatódó, mi umulakla Melkizedek wirria Eibrra-amkagabi.

⁸ Prristankwata, Libaekagab nidipko, wantent nidi dakaindako, i popa pamako nidi nurrbarindako. A Melkizedekónkwata, wantent nótó dakain yarilürr, arróla, Godón Wibalómórrón Bóktanazan bóktanda. ⁹⁻¹⁰ Libaen olmalbobatal wantent dakaindako. Libae Eibrra-amón bobat yarilürr. Wa amtómól kúsil yarilürr, Melkizedek Eibrra-amdi nóma baserri, da mi gaodómakla inzan bóktanóm wagó, Libae ugón Eibrra-amón büb kugupidü yarilürr akó wa Melkizedekón wantent ekyanórr Eibrra-amkama. Ini amtyanda igó, Melkizedek

‡ 7:5 Libae darrü Zeikobón siman olom yarilürr (Bwób Zitül 29:34).

wirri prrista Libaen olmalbobataldógabi, prrist nidipko.

Yesu Melkizedekzana

¹¹ God tóba pamkolpam ne gida tókyenóp, inzan ngarkwat yarilürr prristab zaigetódó baz-itürrün, Libaen zitüldügab nidi kwarilürr. Ene prrista ne pamkolpam nóma [dudu kómal] ki bain kwarile Godón obzek kwata tibiób zaigetódógabi, da zitülkus ta babul ki yarile dólóng prrista tótókóm. Ka igó prristbóka apóndóla, Melkizedekzan nótóke, a Erronón§ zitüldügab koke tamórr, Libaen bobat nótó yarilürr.

¹² Prrista ne dólóng zitüldügab nóma to-gobe, da ene Mosesón gida-a ta kubó byalünge.

¹³ Ini kla Lodónkwata apónda, darrü zitül olom nótóke, akó Libae zitül olom koke. Darrü oloma ene zitüldügab ta prristzan koke zaiget yarilürr [altadó]. ¹⁴ Ene amkomana, zitülkus mi wirri umulakla wagó, mibü [Lod] Yesu Zudan zitüldügabi tamórr, akó Moses ene zitülankwata nóma bóktan yarilürr, wa darrü poko koke bóktanórr prristabkwata.

¹⁵ Akó e kubó popadan emzyetórrre ki erkyadan ne poko zwapóla, e nóma küp bamkenórrre darrü prrista kuri tame, Melkizedekzan. ¹⁶ Wa prristüm koke kuri baine gida bóktan poko ngarkwatódó, ne bóktanda wagó, wata Libaen olmalbobatala prristüm bairre. Koke. A wa prristüm kuri baine tóba arüng ngarkwatódó, wa ne arüng ipadórr tóba ngyabendógabi, kolae bain-koke ne klame.

§ 7:11 Erron ngaen-gógópan prrist yarilürr. (Bazeb Tonarr 28:1-3)

17 Zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

“Ma metat prristla, Melkizedekzan yarilürr.”

18 Ene ngaen-gógópan gida bóktan poko arüng-koke akó küp-koke yarilürr. We ngark-watódó, God amanórr, 19 zitülkus mi umulakla igó wa, Mosesón gida-a darrü kla koke dudu kómal yónürr. A errkya, mi [gedlóngóm bainórre] kómal kwat asenóm, Godón gorram ainüm.

Singüldü Prrist, Metat Nótó Nyabenda

20 Akó we tumum, God [arüng alkamül-koke bóktan] tónggapónórr! Ngibürr pama prrist nóma bainónóp, God arüng alkamül-koke bóktan koke tómbapónórr. 21 A Yesu prrist nóma bainürr, God arüng alkamül-koke bóktan tónggapónórr, wa oyaka nóma bóktanórr wagó: “Lod God arüng alkamül-koke bóktan kuri tónggapónórr,

ó wa sab koke alkamüle:

‘Ma metat prristla.’ ”

22 Zitülkus God oya arüng alkamül-koke bóktanpükü ingrinürr, errkya küsil [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] asine. Yesunbókamde, mi umulakla ini küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan morroala ngaep klamdógabi.

23 Darrü kwata ngakande, ngaen prrist abün koralórr, zitülkus i nurrbarinürr, da i myamem prrist koke koralórr. 24 A zitülkus Yesu ma metat arróla, wa metat prrista. 25 We ngarkwatódó, wa

gaodóma metat zid bainüm blaman pamkolpam Godón ngorram nidi aindako oyakama, zitülkus wa metat arróla ibüнкü tóre bakom.

²⁶ Inzan singüldü prrist gaodóma mibü tangbamtinüm, zitülkus wa gyabiana, [kolkala], akó oya kolae babula. Wa tebe-tebe bu-manikrrüna kolae tonarr pamkolpamdógab akó God oya kwit yónürr wirrian kwitüm pabodó.

²⁷ Wa ngibürr singüldü prristzan kokea; oyaka zitülkus babula blaman ngürrzan [urdü amsel lar] amarrum, ngaen-gógópan tóbanan kolae tonarrabkü, da olgabi, ama pamkolpamab kolae tonarrabkü. Wa tóba büb wata darrpanóm ó myamem koke ekyanórr urdü amsel klamzan pamkolpamab kolae tonarrabkü, wa ibüнкü nóma nurrótókórr. ²⁸ Yesu Singüldü Prrista, gaodó nótoke mibü tangbamtinüm, zitülkus Moses ne gida tókyenóp, igó singüldü prrist arrbúnda popa pam nidipko akó kolae tonarr nidi tómbapóndako. A God tóba Olom ingrinürr singüldü prristüm bainüm arüng alkamül-koke bóktanpükü, ne klama tókyalórr ene gida akyan kakóm. Da wa metat dudu kómal singüldü prrista, blaman kla nóto elakónórr Godón ubi ngarkwatódó.

8

Yesu Küsil [Alkamül-koke Tónggapórrón Bóktanán] Singüldü Prrista

¹ Ene amkoman wirrian zono ki ne pokobóka apóndakla igósa: Mibü ta inzan Singüldü Prrist asine, Yesu, nóto mórranórr ene Wirri

Arüing Godón tutul tangdó,* oya kingab mórran kla minggüpanandó, kwitüdü. ² Wa Amkoman Gyabian Bwóbdü zagetóda, amkoman Godón [ótók] [Palae Müót], Lod God ne kla tónggapónórr, pamkolpama koke.†

³ God blaman singüldü prrist irrbünürr [gyaur kla] akó [urdü amsel lar] amarrum Godka. Da ini Singüldü Prrist, Yesun, ta darrü kla asi ki yarile, wa Godka ne kla ki sidüde. ⁴ Wa ne errkya tüpdü nóma ki ngyaben yarile, wa prrist koke ki yarile, zitülkus prrist asiko errkya Godka gyaur kla nidi amarrudako Mosesón gidadógabi. ⁵ I tibiób zaget [gyabi bwóbdü] tómbapóndako, ene we kla tikó apadóda akó dandang okaka amzazilda, kwitüdü ne gyabi bwóbse. We zitülküsü, God Mosesón we ikik akraránórr wa ene Palae Müót nóma tónggapónóm kain yarilürr wagó: “Ma umul-umul namulo igó, blaman elklaza ma ne kla tómbapóndóla ene müót obzeksyók ngarkwatódó, ka marü ne kla mómtýarró Sinae pododó.” ⁶ A God Yesun ne zaget ekyanórr, ma kómalan zageta ene Libae prristan zagetódógab. Wata küsil [alkamülkoke tónggapórrón bóktan] kómalzana ene ngaep klamdógabi. Yesu, aodó paud nótó tónggapónnda Goda akó pamkolpam, ini küsil tónggapórrón bóktan sidódürr mibüñkü. Ini tónggapórrón bóktan Godón kómal [alkamülkoke bóktandó] artümülürrüna.

* **8:1** Godón tutul tangdó, oya küp módóga: wirri pabodó. **8:1** Wórr Peba 110:1 † **8:2** Libae prrista Godón ótok Palae Müótüdü zaget koralórr, pamkolpama ne kla tónggapónóp. (Bazeb Tonarr 25-27) **8:5** Bazeb Tonarr 25:40

⁷ Ngaen-gógópan alkamül-koke tónggapórrón bóktan ne kekam nóma ki yarile, darrü tónggapórrón bóktanán zitülkus babul ki yarile.

⁸ A God ma esenórr pamkolpam kle-kle koralórr, da wa bóktanórr wagó:

“Tü barrkrru, ene ngürra tótókdako, Lod bóktanda,

ka sab küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan nóma tónggaponó

Israael pamkolpampükü

akó Zuda pamkolpampükü.‡

⁹ Ene küsil tónggapórrón bóktan sab ene ngaep klamzan koke yarile,

ka ibü abalbobatalpükü ne kla tónggapórró Mosesón tonarrdó.

Ene tonarrdó, ka ibü tangdó bumiógrü

ibü balngomólóm Izipt kantrridügab bausüm.

Ka sab küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan tónggaponó, zitülkus i kürü

ngaep tónggapórrón bóktan karrkukus moboküpi koke amórran kwarilürr,

da ka ibü popa elókrró, Lod bóktanda.

¹⁰ Ini küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan yarile, ka sab Israael pamkolpampükü ne

kla tónggaponó

sab solkwat tonarrdó, Lod bóktanda.

Wagó, ka sab kólba gida ibü susumüridü irrbuno akó ka ta sab balómo ibü moboküpdü.

Ka sab ibü God namulo,

‡ **8:8** King Solomonón бүдүл kakóm, Israaela nis ór bangónórr: 10 zitül Israael pamkolpambóka ngiblianónóp akó nis zitül Zudabóka ngilianónóp (1 King 11:41-12:24).

akó i sab kürü pamkolpam kwarile.

¹¹ Darrü oloma sab oya minggüpanandó pamkolpam akó zonaretal umul bain koke yarile, igó bóktankü wa, ‘Ma Lodónbóka umul namulo,’

zitülkus i sab blaman kürübóka umul kwarile, kari ngi pamkolpamdógabi kókó wirri ngi pamkolpam amrran.

¹² I blaman kürübóka umul kwarile, zitülkus ka ibü dümdüm-koke tonarr norrgonónómo akó ka sab myamem ibü kolae tonarr koke gyagüpi amono.”

¹³ Lod tóba alkamül-koke tónggapórrón bóktan nóma ngilianórr “küsil” klambóka, wa we kla okaka amzazil yarilürr wa, ene ngaen-gógópan kla praka bairrüna. Mi umulürrünakla wa, praka akó ngaep bairrün ne klamko sab kari pokoako bamrüküm.

9

Tüpdü Godón Gyabi [Palae Müótüdü] [Ótók] Kwat

¹ Ngaen-gógópan ene [alkamül-koke tónggapórrón bóktandó] mamóan bóktan asi koralórr Godón ia ótókóm. Akó tüpdü [gyabi bwób] ta asi yarilürr. ² Palae müót aelórrón yarilürr Godón ótókóm. Zyón klaman amngyel zitülkus akó brredpükü tógal, prista ne brred irrbünónóp Godón obzek kwata, ngaen-gógópan marrgudü koralórr. Ini marrgu igó ngilianónóp wagó, Gyabi Bwób. ³ Ene Palae

8:12 Zerremaea 31:31-34

9:2 Bazeb Tonarr 25:23-40; 26:1-30;

40:1-6

Müötüdü nis marrgu arrgrratórrón yarılrır kwitanagab kókó tüpdü wirri adrratórrón mórrkenyórrı. Ene mórrkenyórr kakota ne kla yarılrır, igó ne bwób ngilianónóp wagó, Amkoman Gyabian Bwób. ⁴ Ini bwób kugupidü [alta] asi yarılrır, nugupi tónggapórrón akó [golde] ngalaórrón, morroal ilang buru ne bongan kwarılrır. Akó ene bokos ola asi yarılrır, i ne kla ngiliandako wagó, alkamülkoke tónggapórrón bóktan bokos. Ini bokos dudu golde ngalaórrón yarılrır, nizan kalkuma akó aumana kwata. Ene bokos kugupidü igó elklaza koralórr: golde tónggapórrón bele manapükü,* Erronón agóltagól tupuru guba ne kla semanórr,† akó ene nis taptapan 10 gida bóktan pokopükü ingülküp poko nis. ⁵ Ene bokos tumum nis golde obzeksyók apórrón tappükü anerruzan kla namülnürri. I we kla okaka amzazil namülnürri wa, God alama. Ibü tap büdrratórrón namülnürri ene bokosan murraus kla ngalaórrón. Singüldü prrista óe zomalórr ene murraus klamdó darrpan mün

* **9:4** Mana plaoazan klama, God Isrrael pamkolpam ne klame ngabyón yarılrır [ngüin-koke bwóbdü]. Ibrru bóktan opore ma igósa wa, “Ia laróga?” Isrrael pamkolpama ene alo nóma esenóp, ibü God ne kla zirrtapónóp, i umul-kók kwarılrır ia laró yarılrır, da i we ngilianóp wa, “Ia laróga?” (Bazeb Tonarr 16:31-34; Bótang Peba 11:7) † **9:4** Isrrael pamkolpama ngüin-koke bwóbdü nóma agóltagól koralórr, i Moses a Erronka bóka bamgün koralórr. Moses 12 tupuru Palae Müötüdü zitül-zitül irrbünürri. Darrü ngürr Erronón tupuru guba semanórr. God inzan okaka simzazılrır, wa Erronón ingrinürri singüldü prristzan. Erron Libaen zitüldügab tamórr. (Bótang Peba 17:16-26)

blaman pailzan, pamkolpam akó Godka akonóm darrpan bainüm. A ini we tonarr kokea blaman kwindü ikiküm ini elklazabkwata.

⁶ Blaman elklaza inzan tómbapórrón nóma kwarilürr, ene prrista metat wata ene ngaen-gógópan marrgudü barrbün kwarilürr, tibiób prristan zaget tómbapónóm. ⁷ A wata singüldü prrista bangrin yarilürr ene nis ngim kugupiandó marrgudü, akó wa wata darrpanóm bangrin yarilürr darrpan pail, akó wa wankü wata metat óe imarrulürr. Wa tóba kolae tonarrabkü ódód yarilürr akó pamkolpamab kolae tonarrabkü, i ne kolae tonarr tómbapónónóp umul-kókdi wagó, ene kolae tonarr koralórr. ⁸ Ini kwata, Godón Samua mibüka we poko okaka amzazilda wagó, Amkoman Gyabian Bwóbdü kwat ugón tapakum yarilürr, ene ngaen-gógópan Palae Müótazan zamngólórrón yarilürr.‡ ⁹ Ini dandanga mibüncü errkya ini tonarrdó. Wa mibüka we kla okaka amzazilda wagó, [gyaur kla] akó [urdü amsel lar], prrista ne elklaza amarrudako, gaodó kokeako ene kolpamab gyagüpitótók§ [kolkal] bainüm, ene kla nidi barrmülürr. ¹⁰ Ini wata elklazabkwatada, alo akó anón kla, akó darrü-darrü apür tulmil gida ngarkwatódó. I wata enan mamooan bóktan kwarilürr bübankü, kókó Godón tonarr semrranórr akó elklaza dümdüm tómbapónóm bainóp.

9:7 Lebitikus 16:2-34 ‡ **9:8** Grrik bóktanán darrü küp módóga: Godón kwitüdü bwób kwat ugón tapakum yarilürr, ene ngaen-gógópan Palae Müótazan zamngólórrón yarilürr. § **9:9** gyagüpitótók, Mórrke-mórrke módóga: conscience.

Kerrison Óe Kómalana Larab Óedógabi

¹¹ A Kerriso ma tamórr singüldü prristzan morroal elklazapükü, mi errkya ne kla amorrandakla. Wa wamórr ene Palae Müótüdü, wirrian akó kómalan ne klame tüpan Palae Müótüdügab, pama koke ne kla tónggapónórr. Tai müsirrnga ainüm, ini tüp tónggapón tonardó, ene kómalan kwitüm Palae Müót ini tüppükü koke tónggapónórr. ¹² Wa Amkoman Gyabian Bwóbdü igó ngarkwatódó koke bangrinürr igó, wa simanal [goutab] ó küsil simanal [kauab] óe yamtülürr prristzan. A wa tóbanan óe idódürr, wata darrpanóm ó myamem koke. Ini kwata wa mibü kolae tonardógabi we [aurdü semanórr], metatómpükü. ¹³ Ene simanal goutab akó kauab óe akó küsil óp kauan urtók buru pamkolpam bangdako, gidan kwata tómanpükü nidipako, ibü kolkal bainüm, igósüm i gidan kwata [tóman-kokeako]. ¹⁴ Zitülkus ene amkomana, Kerrison óe gaodóma wirrian ngarkwat tónggapónóm! Ngarkwat-koke Samuan arüngi, wa tóba tóman-koke büb gyaur klamzan ekyanórr Godón. Oya óea sab mibü gyagüpitótók kolkal tirre ene elklazadógab, büdül kwatódó ne klama balngomóldako, igósüm mi sab gaodó kwarilo ene arról Godónkü zagetóm.

Kerrison Büdüla Godón Küsil Alkamül-koke Tónggapórrón Bóktan Popadan Syónürr

¹⁵ Ini zitülkUSDü Kerriso watóke God akó pamkolpam ibü aodó paud nótó tónggapónnda, küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan ódódde. Ene igósüm, wa ne pamkolpam

ngibaunürr sab gaodó kwarile ene ngarkwat-
koke morroal elklaza* azebóm, wa ibü [alkamül-
koke bóktan] ne klamóm nókyenóp. I gaodó
kwarile ene elklaza azebóm, zitülkus Kerriso
nurrótókórr ibü aurdü amanóm ene kolae
tonarrdógabi, i ne kla tómbapónónóp ene
ngaen-gógópan alkamül-koke tónggapórrón
bóktan murr-murr.

¹⁶ Dómdóm ubi bóktan peba[†] asi nómade,
ma wata amtyan namulo igó wa, ne oloma
tónggapónórr amkoman бүдүла, ¹⁷ zitülkus
ene pebadó dómdóm ubi bóktan wata kubó
ugón tómbapóne, ene oloman бүдүл kakóm.
Wa arrólzane oya dómdóm ubi bóktan ne pe-
badóma kokean tómbapóne.‡

¹⁸ Da ene we zitülküsdü, prrista lar ki emkóle
akó óea ki tópkóne ene ngaen-gógópan alkamül-
koke tónggapórrón bóktan tórrmenóm ainüm.

¹⁹ Mosesón nóma blakónórr blaman pamkol-
pam бүзазил, blaman gida bóktan poko God
ibü ne kla tómbapónóm byal yarilürr gidadó,
wa küsil simanal kauab akó simanal goutab
óe imarrulürr akó naepükü yasarri yangónórr.
Olgabi wa óe-óe [sip] ngüinpükü kómrep tizdü
arrgótarrón ene [arrngamórrón gida peba] akó

* **9:15** elklaza, Mórrrke-mórrrke módóga: inheritance. Oya küp
módóga: darrü pama ne kla bimgatóda, wa nóma nurrótókda.

† **9:16** Dómdóm ubi bóktan peba, Mórrrke-mórrrke módóga:
will. Tóba willdü darrü oloma wialómnda tóba dómdóm ubi
laróga; nadü olmala oya elklaza yazebrre oya бүдүл kakóm.
Grrrik bóktane covenant (alkamül-koke tónggapórrón bóktan)
akó will wata darrpan bóktan opora. ‡ **9:17** Ene inzana, Yesu
ki nurrótókórr ene küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan
tórrmenóm ainüm.

blaman pamkolpam nangnóp. § 20 Da wa bóktanórr wagó, “Ini óea ene alkamül-koke tónggapórrón bóktan tórrmenóm ainda, God yabü ne kla byal yarilürr mamóanóm.” 21 Ene dadan ngarkwatódó, wa óe ang yarilürr Palae Müót akó blaman prristab zaget elklaza. 22 Ene amkoman, gida ngarkwatódó, blaman elklaza wata kubó kolkal nirre óe-e. Akó kolae tonarr barrgon babula, óe akan kokede.

Kerriso Tóba Büb Gyaur Klamzan Idódürr Kolae Tonarr Amanóm Wata Darrpanóm

23 We ngarkwatódó, ene Palae Müót akó oya blaman elklaza kwitüdü amkoman elklazab dandang kwarilürr. Da prrista wata kolkal ain kwarilürr óe angde. A ene kwitüdü amkoman elklaza kolkal bairrün ki kwarile Kerrison óe-e, larab óe-e koke.

24 Ene amkomana, zitülkus Kerriso pamab tónggapórrón Gyabi Bwóbdü koke bangrinürr. Ene go enan kwitüdü amkoman Gyabi Bwóban dandang yarilürr. Kerriso bangrinürr ene amkoman Gyabi Bwóbdü, kwitüdü tüób ne klamse, da wa errkya olamase Godón obzek kwata mibüñkü. 25 Akó wa igósüm koke bangrinürr igó, wa tóba бүb gyaur klamzan ekyanórr arük-arük. Wa singüldü prristzan kokea, Amkoman Gyabian Bwóbdü nóto bangrinürr blaman pailzan larab óe amarrudi, tóbanan óe koke.

§ 9:19 Moses ngibürr sip ngüin yazebórr, óe-óe airrün ne kla yarilürr, ama kómrep tizdü amrókórr. Olgabi wa yanggóbólórr ene yarrisarri apórrón óedó bangóm. 9:20 Bazeb Tonarr 24:7-8 9:22 Lebitikus 17:11

²⁶ Kerriso ne inzan nóma ki kainürr, wa arük-arük ki azid aengórr akó ki nurrótókórr, ene tonarrdógabi, God ini түp ne ngarkwatódó tónggapónórr. A ene inzan koke yarilürr! Wa wata darrpanóm okaka tübyónürr ini dómdóm tonarrdó tóba бүb akyanóm urdü agasil larzan kolae tonarr amanóm. ²⁷ God ngaen ingrinürr wa, blaman pamkolpama wata sab darrpan mün nurrbarile, akó ene kakóm, God sab ibü zaz nirre. ²⁸ Dadan kwata Kerriso ta wata darrpan mün nurrótókórr gyaur klamzan, abün pamkolpamab kolae tonarr amanóm. Akó wa sab nis ngim okaka түbine, a ene ma sab igó ngarkwatódó koke yarile igó, kolae tonarr amanóm, a ibü zid bainüm, oyakamóm nidi nae amandako.

10

Kerriso Kómal [Urdü Agasil Lara]

¹ Ene Mosesón ne gida, ene go wata enan dandanga sab ugórr ne morroal elklaza togoble. Gida wa ini morroal elklaza dadanzan kokea. We ngarkwatódó, ene gida gaodó kokea ibü taiwan agulüm kolae tonarrdógabi, Godón nidi ngorram aindako oya [ótókóm], enana prista arük-arük dadan urdü amsel lar amarruda blaman pailzan. ² Ene gida ne gaodó nóma ki yarile pamkolpam taiwan agulüm kolae tonarrdógabi, ene wa laró zitülkudü, ene prista urdü amsel lar metat iade amarru kwarilürr? Ene gida ne gaodó nóma ki yarile, ene nidi ótók kwarilürr wata darrpanóm ki nugulórre Olgabi i myamem büód koke ki aengre tibiób kolae

tonarrabkwata. ³ A ene urdü amsel lara ma pamkolpamab gyagüpitótók amarruda ngambangólóm tibiób kolae tonarrankwata blaman pailzan, ⁴ zitülkus simanal [kauab] akó simanal [goutab] óe gaodó kokea kolae tonarr amanóm.

⁵ We ngarkwatódó, Kerriso ini tüpdü nóma tamórr, wa bóktanórr Godka wagó,

“Ma ubi koke namülnürrü, pamkolpama urdü amsel lar akó [gyaur kla] koke ki simarrurre,

a ma ma kürünkü pamakan büb kuri tónggapóna.

⁶ Ma bagürwóm koke namülnürrü dudu bongan gyaur klamóm

akó kolae tonarr aman gyaur klamóm.

⁷ Olgabi ka bóktarró kagó, ‘Godóe, ka inamüla,

ka kuri tama marü ubi tónggapónóm,

wialómórrónzana marü pebadó kürükwata.’ ”

⁸ Ngaen-gógópan Kerriso bóktanórr wagó, “Ma ubi koke namülnürrü, pamkolpama urdü amsel lar akó gyaur kla, dudu bongan gyaur kla akó kolae tonarr aman gyaur kla koke ki simarrurre, akó ini elklaza marü koke bagürwóman ngitan kwarilürr.” Wa ini poko bóktanórr, enana pamkolpama ene elklaza amarru kwarilürr Mosesón gida ngarkwatódó.

⁹ Olgabi wa bóktanórr wagó, “Ka inamüla; ka kuri tama marü ubi tónggapónóm.” Inzan bóktande, Kerriso ene ngaen-gógópan [alkamülkoke tónggapórrón bóktan] amaikürr, ama nis

ngim alkamül-koke tónggapórrón bóktan an-grinüm. ¹⁰ Da wata Godón ubizan yarilürr, Kerriso mibü [kolkal] tinóp akó tibi-tibi semanórr Godónkü, tóbakama, wa tóba бүb gyaur klamzan nóma ekyanórr wata darrpanóm ó myamem koke.

¹¹ Ene ngaep alkamül-koke tónggapórrón bóktan murrdü, blaman prrista bórrangdako blaman ngürrzan [Godón Gyabi Müótüdü] tibiób zaget tómbapónóm. I dadan urdü amsel lar amarrudako arük-arük, enana ene elklaza go gaodó kokeanako kolae tonarr amanóm. ¹² A ini prrist, Kerriso, tóba бүb darrpanan urdü agasil larzan Godón ekyanórr kolae tonarr amanóm metatómpükü. Olgabi wa Godón tutul tangdó mórranórr kwitüdü. ¹³ Ene tonarrdógab, wa errkya Godón akyanda kókó oyaka nidi bóka bamgündako, God ibü inzan nirre, oya wapór nisab ngón ngagón klamóm.* ¹⁴ Zitülkus módóga, ene darrpan gyaur klamana wa ibü nugulórre kolae tonarrdógabi metatómpükü, Kerriso nibiób [kolkal ainda akó tibi-tibi amanda Godónkü].

¹⁵ Akó Godón Wibalómórrón Bóktandó Godón Samua ta pupo ainda mibüka ene bóktan amkomana. Ngaen-gógópan wa igó bóktanda wagó,

¹⁶ “Ini küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktan yarile, ka sab inkü ne kla tónggaponó sab solkwat tonarrdó, Lod bóktanda:
Ka sab kólba gida ibü moboküpdü irrbuno

10:11 Bazeb Tonarr 29:38 * **10:13** Ini bóktanán küp módóga: oyaka bóka bamgün is nidipko, God sab blaman [ut-ut ninünümo] oyankü. **10:13** Wórr Peba 110:1

akó ka ta sab balómo ibü susumüridü.”

¹⁷ Akó wa ta pupo ainda wagó,

“Ka sab myamem ibü kolae tonarr akó gida
mamoan-koke tonarr
koke gyagüpi amono.”

¹⁸ Da módóga, God kolae tonarr nóma barrgone,
myamem gyaur kla amarru babula kolae tonar-
rankü.

*Mi Koke Bólerre Kerrison Amkoman An-
gunüm*

¹⁹ [Zonaretal], mi gum-kokeakla Amkoman
Gyabian Bwóbdü barrbünüm Yesun óeanme.

²⁰ Wa mibünkü küsil kwat tapakurr, arról
alión ne klame, ene wirri adrratórrón
mórrkenyórrdóma, igó ne poko-e wagó, tóba
bübana. ²¹ Akó wa mibü wirrian prista,

Godón pamkolpam nótó balngomólda. ²² We
ngarkwatódó, mi nau, Godón ngorram ainüm
amkoman moboküpi akó oya dudu amkoman
angundi. Mi nau, oya ngorram ainüm moboküpi,
Yesun óe-e ne kla bangórrónako, da mi myamem
büód koke aengrre mibiób kolae tonarrabkwata.
Akó bübi, kolkal naedó ne kla agulürrünako
[baptaes bain] tonarrdó. ²³ Mi wata metat

azyón-azyón-koke [gedlóngóm bain] kwarilo,
mi ne klambóka apóndakla, zitülkus [alkamül-
koke bóktan] nótó tónggapónórr, wa sab
tónggapóne. ²⁴ Akó mi wata kwat tai gyagüpi

amórrre, mi metat mibiób darrpan-darrpan ia
ikik bókran kwarilo, [moboküpdü ubi] okaka
azazinüm mibü darrpan-darrpandó akó morroal

tulmil tómbapónóm. ²⁵ Mi wata koke bólerre darrpan pokodó kwób bazenóm, ngibürr pamkolpamazan alngóndako bobarr tonarrdó. A mi ma mibiób darrpan-darrpan arüng bütan kwarilo, tai igósüm, ezan asendakla wa, Lodón Ngürra ngorram baina.

²⁶ Zitülkus módóga, mi ne metat kolae tonarr nóma olngolo mibiób ubidügab, amkoman bóktan apad akó umul kakóm Yesu Kerisonkwata, darrü urdü agasil lar myamem babula kolae tonarrankü. ²⁷ A mi ne metat kolae tonarr nóma olngolo, mi wata gum-gum akyan kwarilo Godón zaz bain akó wirri arüngi baeb ur. Ini ura sab ibü ilmite, Godón nidi bóka bamgündako. ²⁸ Darrü oloma Mosesón gida nótó alzizi aman yarilürr, gyaur babul wata kubó бүдүл bwóbdü ingrine, igó ne nis ó aüda kómdam nirre. ²⁹ Da e ia gyagüpi tótókdakla, oya kolae tonarran darrem ia laróga, Godón Olom nótó alzizi amaikda? Akó gyagüpi nótó tótókda, küsil alkamül-koke tónggapórrón bóktanán óe popa klama, oya ne klama kolkal yónürr? Akó Godón Samu nótó kle-kle ayalda, ene [gail tonarr] Samu? Oya kolae tonarran darrem wirri ki yarile oyakagabi, Mosesón gida nótó alzizi aman yarilürr. ³⁰ Zitülkus módóga, mi Godónbóka umulakla, nótó bóktanórr wagó, “Ene kolae bain dümdüm wata kürüne; ka sab darrem yalkomolo.” Lod akó bóktanórr wagó, “Ka sab kólba pamkolpam zaz ninünümo.”

³¹ Arról God yabü nóma zaz nirre, ene wirri gum pokia!

³² Gyagüpi amaikam ene ngaen tonarr, e Godón zyón nóma ipüdarre. E karrkukus bórrangórrón korálnórró, müp tonarr nóma kwarilürr wirri azid aengkü. ³³ Ngibürr tonarrdó, pamkolpama yabü büódan ngibtan kwarilürr, kle-kle ayalkü akó yabü azid aengan ngibtankü kolpam ngorodó. Ngibürr tonarrdó, e azid aeng kwarilnürrü ngibürr amkoman bangun pamkolpampükü, pamkolpama ibü nóma kle-kle nangónónóp. ³⁴ E gyaur kwarilnürrü ene kolpamdó tümün müótüdü nidi kwarilürr, akó e bagürwóm kwarilnürrü, enana pamkolpama yabü elklaza nümtýónónóp. E inzan kwarilnürrü, zitülkus e umul kwarilnürrü wa, e yaib wata we kla tangdó ódóddakla, God yabü alkamül-koke bóktan ne klamóm nókyenóp. Ini kla kómala ngibürr elklazadógab akó metat ngarkwatóm.

³⁵ Da yabiób gum-koke amkoman bangun amrükgu, zitülkus e sab Godkagabi wirri darrem wazeblo. ³⁶ E wata karrkukus bórrang kwarilo, igósüm e sab ene elklaza yazebrre, wa yabü alkamül-koke bóktan ne klamóm nókyenóp, tóba ubi tómbapón kakóm.

³⁷ E ene kla tómbapónórre, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana wata bóktanda wagó,
 “Kari tugupurr tonarr kakóm, wa nótó tótókóm
 káinda, sab tame. Wa sab koke ürrbain
 apóne.†

† **10:37** Ini poko Yesun tótókbóka apónda. **10:37** Abakók 2:3

³⁸ Ka ne olom [dümdüm tonarr] yórrü tóba amkoman bangunanme, wa sab [ngarkwat-koke arról] ipüde.

A wa ne tóba kak nóma kómtyene kürü amkoman angundü,

ka sab bagürwóm-koke namulo wankü.”

³⁹ Mi ma inzan pamkolpam kokeakla, kak nidi bómtyandako amkoman bangundü akó God sab nibiób kolae tirre. A mi inzan pamkolpamakla, Kerrison nidi amkoman angundako akó God sab nibiób zid tirre.

11

Godón Kolpam, Wirri Amkoman Bangun Nidi Okaka Amzazil Kwarilürr Ngaen

¹ Pamkolpama Godón amkoman nóma angundako, i umulako wa, i ne elklazam [gedlóngóm bairdako], sab tómbapórre. Akó i umulako wa, i koke ne elklaza basendako, amkoman asiko.

² Zitülkus ene kolpama, ngaen nidi nyaben kwarilürr, Godón inzan amkoman yangunónóp, wa ibü nagürnóp.

³ Mibü amkoman banguna byónda, mi küp umulakla wa, God pülpül a tüp wató tólnaelórr tóba arüng bóktane akó blaman elklaza ibüka ne klamko. Da módóga, mi errkya ne kla basendakla, igó elklazadógabi koke tómbapónórr, igó mi ne kla basendakla.

⁴ Eibolón, Adamón olom, amkoman banguna yónürr, wa kómalan [urdü agasil lar] sidódürr Godka, Kein, oya naretan [gyaur klamdógab].

Olgabi God oya yagürürr akó pupainürr wa, ini dümdüm ngyaben oloma, God nóma bóktanórr wagó, “Eibolón gyaur kla morroalako.” Akó olgabi mi wata Eibolkagabi umul bairdakla, enana wa бүдүлэ.

⁵ Inokón amkoman banguna yónürr, God oya түпдүгэби sipadórr ama kwitüdü idódürr, igósüm wa koke nurrótókórr. Darrü oloma oya бүб koke esenórr, zitülkus God oya wató sipadórr түпдүгэб. God ini kla tómbapónórr, zitülkus tóba Wialómórrón Bóktana bóktanda wagó, wa Godón ngaen-gógópan bagürwóman ngitan yarilürr, solkwat God oya sipadórr. ⁶ Akó amkoman bangun kokede ene gaodó kokeana Godón bagürwóman ngitanóm, zitülkus nadü oloma oya ngorram ainda, wa wata amkoman angun yarile igó, wa arróla akó igó, wa darrem kla gailda amkoman moboküpi nidi amkündako.

⁷ Noan amkoman banguna yónürr, wa wirri but elórr nugupi. God oya singül kwata umulumulan ngitanórr igó elklazabkwata, ngaen darrü oloma koke ne kla esenórr.* Zitülkus Noa Godón gum-gum [ótók] yarilürr, wa oya bóktan arrkrrurr akó wirri but elórr tóba müótan kolpam zid bainüm. Inzande wa pamkolpamdó igó poko okaka amzazil yarilürr, oya koke nidi amkoman angun kwarilürr, wagó, God sab ibü kolae tirre. Akó wa we pamóm bainürr, God noan pupo syónürr wagó, [dümdüm tonarr]

11:4 Bwób Zitül 4:3-5; 1 Zon 3:12 **11:5** Bwób Zitül 5:21-24 **11:6** Zerremaea 29:13 * **11:7** Ene tonarrdó ngup ugón babulan yarilürr. (Bwób Zitül 2:6) We ngarkwatódó, pamkolpama ngup ó naiz ngaen koke nósenóp.

pama, zitülkus wa Godón amkoman angun yarilürr.

⁸ Eibrra-amón amkoman banguna yónürr, wa Godón bóktan arrkrrurr, God oya nóma ngisaunürr ene bwóbdü tótókóm God sab ne bwób ekyene. Wa tóbanan bwób we amgatórr, enana wa umul-kók yarilürr, wa nubó tótók yarilürr. ⁹ Tóba amkoman banguna yónürr, wa ngyabelórr wamaka wa mogoba ene nan-abwób tüpdü, oya God [alkamül-koke bóktan] ne klamóm ekyanórr. Eibrra-am palae müótüdü ngyabelórr akó oya olom Aesak akó oya bobat Zeikob ta inzan. God ibü dadan alkamül-koke bóktan nókyanórr, wa Eibrra-amón ne alkamül-koke bóktan ekyanórr, wa oya ne tüp ki ekyene. ¹⁰ Eibrra-am inzan ngyabelórr, zitülkus wa nae aman yarilürr wirri basirrdü ngyabenóm kwitüdü, sab metat ne klama bamine. Ene wirri basirr God ne kla obzeksyók apónórr akó elórr.

¹¹ Eibrra-amón amkoman banguna yónürr, God oya arüng ekyanórr olom alngumilüm, enana wa myangan yarilürr akó oya kol Serra epep warilürr, da myamem gaodó koke warilürr olom alngumilüm.† God Eibrra-amón arüng ekyanórr, zitülkus wa gyagüpbarr yarilürr wagó, God sab tónggapóne, wa alkamül-koke bóktan ne klamóm tónggapónórr. ¹² Da olgabi,

11:7 Bwób Zitül 6:13-22 **11:8** Bwób Zitül 12:1-5 **11:9** Bwób Zitül 35:27 † **11:11** Grik bóktanán darrü küp módóga: Serran amkoman banguna wyónürr, God oya arüng okyanórr olom alngumilüm, enana wa epep akó olmal balngón-koke kol warilürr, da myamem gaodó koke warilürr olom alngumilüm.

11:11 Bwób Zitül 15:5; 18:11-14; 21:2

ene darrpanan pamdógabi abün olmalbobatala we tóbabótórr, enana wa myangan yarilürr. Ene olmalbobatal amkoman abünako wata wimur-zan pülpüdü, akó nóreszan malu kabedó, darrü pam gaodó kokea atangóm.

¹³ Blaman ini pamkolpama amkoman bangun kwarilürr i nóma nurrbarinürr. I koke yazebóp ene elklaza, God ibü alkamül-koke bóktan ne kla aliónum nókyenóp, a wamaka i ma nanabwób kandógabi nósenóp, da ibü wirri ubi kwarilürr sab elnga azebóm. I pupo bainóp wagó, i mogobako ini tüpdü, a wata bupso ngyabendako.

¹⁴ Inzan ne pamkolpama bóktandako, i okaka büzazindako wagó, i tibióban bwóbüm basirdako. ¹⁵ I ne ene bwób nóma gyagüpi amaik kwarilürr, i nubógab togobórr, i wata gaodó ki kwarilürr bakonóm. ¹⁶ A i ma darrü bwóbüm basirr kwarilürr, ene kwitüdü ne bwóbse. Ene bwób kómalana tüpan bwóbdügabi. We ngark-watódó, God büöd kokea, i tibiób Godbóka nóma ngilianónóp, zitülkus wa darrü wirri basirr kuri tónggapóne ibünkü.

¹⁷ Eibrra-amón amkoman banguna yónürr, oya ubi yarilürr Godón bóktan arrkrrum, wa oya nóma apókórr oya ayalde tóba olom Aesakón ódódóm gyaur klamzan [altadó] agasilüm. Ini dadan oloma, God alkamül-koke bóktan noa sekyanórr, tóba darrpanan olom gyaur klamzan ódódóm kain yarilürr, ¹⁸ enana God oyaka bóktanórr wagó, “Wata sab Aesakón olmalbobatal marü olmalbobatalbóka ngiblianórrre.”

11:13 Bwób Zitül 23:4; 1 Krronikol 29:15; Wórr Peba 39:12

11:17 Bwób Zitül 22:1-14 **11:18** Bwób Zitül 21:12

19 Eibrra-am igó amkoman angun yarılrır wagó, God gaodó yarılrır Aesakón arsümülüm bñdñldñgabi. Ene wata inzan yarılrır, wamaka God Aesakón bñdñldñgabi irsümñle akó Eibrra-amón ekyene.‡

20 Aesakón amkoman banguna yónñrr, wa tóba olom nis Zeikob akó Isao bles nyónñrr, bóktande elnga ne klama ki tómbapóne ibñka.

21 Zeikobón amkoman banguna yónñrr, wa Zosepón nizan olom nis darrpan-darrpan bles nyónñrr wa nurrótókóm nóma kain yarılrır. Akó wa Godón ótók yarılrır, wazan banomól yarılrır tóba tupurudñ.

22 Zosepón amkoman banguna yónñrr, wa ene tonarrankwata bóktanórr, Isrrael pamkolpama Izipt kantrri ne tonarr ki amgñtrre akó wa tóba zonaretal ikik nókrrónóp igó wa, i sab oya kus ki yakonam inkñ, i Izipt nóma amgñtrre. Wa ini poko bóktanórr, wa nurrótókóm nóma kain yarılrır.

23 Mosesón aipab nisab amkoman banguna nyónñrr, i tibiób olom inikñrri añd melpalóm oya amtómól kakóm, zitñlkus i eserri wa, ini agurr oloma. Akó i gum-koke namñlnñrri Izipt kingan arñng bóktan arrkrrugum blaman Zu simanal gabal olmal akrranóm.

‡ **11:19** Ene inzan yarılrır, zitñlkus God Eibrra-amón yalórr oya olom amkalóm, akó wa oya nóma amkal kain yarılrır, God oya eleanórr. **11:20** Bwób Zitñl 27:27-29, 39-40 **11:21** Bwób Zitñl 48:1-20 **11:22** Bwób Zitñl 50:24-25; Bazeb Tonarr 13:19 **11:23** Bazeb Tonarr 2:2; 1:22; Apostolab Tórrmen 7:22

24 Mosesón amkoman banguna yónürr, wa bangónórr ene dümdüm apadóm pamkolpama oya parraoan óp oloman olombóka ngilianóm, wa pam nóma bainürr. § 25 Wa gyagüpitótók esenórr igó wa, ene kómala Godón pamkolpampükü azid aengóm, damane kolae tonarr tómbapónóm akó barnginwómpükü ngyabenóm tugupurr tonarrdó kingan müótüdü. 26 Wa gyagüpitótók yarilürr wagó, azid aengóm Kerrisozan wirrian darrem klama Iziptan mórrelwómdógabi, wa ne kla ki yazebe parraoan bobatzen. Wa inzan gyagüpitótók yarilürr, zitülkus wa singül kwata azil yarilürr ene tonarrdó, God sab oya darrem kla nóma ekyene. 27 Tóba amkoman banguna yónürr, wa Izipt we amgatórr.* Wa gum-koke yarilürr, enana kinga sab ngürsil ki yarile. Wa güblang-koke wamlórr, kakota azil-koke, wamaka wa oya esenórr, darrü oloma koke noan esenórr. 28 Tóba amkoman banguna yónürr, wa [Büdül Kórzyón Tóre] tónggapónórr, akó pamkolpam nilóp larab óe búngangom tibiób mamtae talkum, igósüm ene anerrua, nótó tótókda ngaen olmal akrrankü, sab ibü ngaen olmal koke ki ekrróne. 29 Isrrael pamkolpamab amkoman banguna

§ 11:24 Izipt pamkolpama tibiób king parraobóka ngilianónóp. Oya óp oloma Mosesón wató bórreanórr. (Bazeb Tonarr 2:3-10)

11:24 Bazeb Tonarr 2:11-12 * 11:27 Moses darrü Izipt pam emkalórr бүдүлүмпүкү, zitülkus ene pama darrü Isrrael pam kle-kle yangónórr. Parraoa, Izipt king, enekwata nóma arrkrrurr, wa ngürsilüm bainürr akó amkalóm kain yarilürr, da Moses we busorr. (Bazeb Tonarr 2:11-15) 11:28 Bazeb Tonarr 12:21-27

ninóp, i ene malu, ngi Óe-óe Malu, baurrür wamaka i mólóg tüpdü tótók kwarilür. A ene Izipt gazirr pama ta nóma bütaninóp ene dadan malu baurrüm, i busurrunóp.

³⁰ Ene Isrrael pamkolpamab amkoman banguna ninóp, Zerriko wirri basirran mamtae kotarr anómórrón griá we tóbalókórr, Zerriko 7 ngürrüm amarük kakóm.

³¹ Rreieb, pam apyón kol nótó warilür, tóba amkoman banguna wyónür, wa koke nurrótókórr Zerriko pamkolpampükü, zitülkus wa ene kómdam bain pam pauidi nüpadórr. Zerriko pamkolpama igósidi nurrbarinür, zitülkus i Godón bóktan koke arrkrru kwarilür.†

³² Ka dama ia poko bótkono ngibürrabkwata, Godón amkoman nidi angun kwarilür? Kürü wirri ngarkwat kokea ini isabkwata bóktanóm: Gidion, Berrak, Semson, Zepta, Deibid, Samuel, akó blaman prropet.‡ ³³ Ene tibiób amkoman banguna ninóp, i wirri elklaza tómbapónónóp Godónkü. Ngibürra kantrri yazebóp kinga ne kla balngomólnóp. I Isrrael bwób elngomólnóp dümdüm tulmili akó wazeblórr, God ibü alkamül-koke bóktan ne kla alión yarilür. Ngibürra [laeonab] tae

11:29 Bazel Tonarr 14:21-29 **11:30** Zosyua 6:12-21 † **11:31** Zosyua ngibür kómdam bain pam zirnapónóp ene wirri basirrdü, igó ngarkwatódó, kwat byamkünüm oya kolae ainüm. (Zosyua 2:1-21) **11:31** Zosyua 2:1-21; 6:22-25 ‡ **11:32** Ma ini pebadó ngabkanke ene kolpambóka umul bainüm: Gidion, Zaz 6:11-8:32; Berrak, Zaz 4:6-5:31; Semson, Zaz 12:7-13:2; Zepta, Zaz 11:1-12:7; Deibid, 1 Samuel 16:1-1 King 2:11; Samuel, 1 Samuel 1:1-25:1.

murrnausnóp. ³⁴ Ngibürra zid bainóp wirri ur ulitüdügabi. Ngibürra kórzinóp akrran-gum gazirr turrikdügab. I odalórrón nóma kwarilürr, i arüangan ngibtarrón kwarilürr. Ngibürra [arüung tonarróm] bainóp, i wirri gazirrdi nóma bókrralórr, akó mogob bwóbdügabi gazirr pam ngoroa otórrngónan ngibtünóp ibükagabi busom. ³⁵ Ngibürr kola tibiób бүдүл olmal akó yazebóp, God ibü irsinürr бүдүлдүгabi.

A ngibürr kolpam, Godón nidi amkoman an-gun kwarilürr, ibü wirri azid nülinóp ibü Godón alpinüm. I bangónónóp ene kla tónggapónóm, akó i igósidi nurrbarinürr. I Godón nóma ki yalpirre, i agorrón ki kwarilürr. I bangónóp, igósüm God ma ibü ki irsine kómal arrólóm, tüpan arróldógabi. ³⁶ Ngibürra azid aengnóp, [tiz nóma nangónónóp] akó karrkukus sye-i nyólnóp. Akó ngibürra azid aengnóp, sein sye-i nóma nómróknóp akó tümün müótüdü urrbulürr. ³⁷ Ngibürr ingülküpi okrralórr, бүдүлүмпүкү. Ngibürr aodó tunzólgólórr nis órpókal bangórrón. Ngibürr gazirr turriki okrralórr, бүдүлүмпүкү. Ngibürra apól kwarilürr [sip] akó [gout] sopae mórrkenyórr ngim bamelórrón. Ibü elklaza babulan kwarilürr. Pamkolpama ibü wirri müp alión akó kle-kle ngabkan kwarilürr. ³⁸ I kómalan kwarilürr ene түпдү pamkolpamdógabi. Түп morroal ngarkwat koke yarilürr ibüнкү. I apól kwarilürr

11:33 Daniel 6:1-27 **11:34** Daniel 3:1-30 **11:35** 1 King 17:17-24; 2 King 4:25-37 **11:36** 1 King 22:26-27; 2 Krronikol 18:25-26; Zerremaea 20:2; 37:15; 38:6 **11:37** 2 Krronikol 24:21; Apostolab Tórrmen 7:59-60

[ngüin-koke bwóbdü] a podopükü bwóbdü, akó ingülkü a wirri tüp kugupidü nyabenónóp.

³⁹ God ini pamkolpam blaman nagüróp, zitülkus i blamana Godón amkoman angun kwarilürr. A i arrólan kwarilürr, God ma ibü blaman ene kla koke nülinóp, wa ibü alkamül-koke bóktan ne kla aliönüm nókyenóp.

⁴⁰ God ene kla koke nülinóp, zitülkus wa ngaen-gógópan gyagüpi wamlórr, solkwat mibü darrü kómal kla akyanóm ene klamdógabi, wa dümdüman ne kla ki tókyerre. Godón ubi igósüma wa, wa sab ibü mibüpükü darrpanóm [dudu kómal] tirre.

12

God Dümdüm Atanda Tóba Olmal

¹ Da módóga, mi umulakla abün inzan pamkolpamabkwata, nidi okaka büzazin kwarilürr wa, i Godón amkoman angundako. I dudu ngorozanako, mibü amarüksimarük angórrón. We ngarkwatódó, mi blaman müp elklaza kabadó ki zomala, mibü ne klama tüp alókdako, akó kolae tonarr, mibü ne klama karrkukus amorranda, wamaka buso oloma tóba blaman müp elklaza kabadó amóne. Mi busodakla ngarkwat amrranóm akó mi koke bólerre, God singül kwata mibünkü ne buso ingrinürr. ² Mi wata metat Yesuka wazilolo. Mi oya amkoman angundakla akó ngambangóldakla zitüldügab kókó blakón bwób. Wa azid piküpan aeng yarilürr krrosdó akó nurrótókórr, büód aeng koke, enana wa büódan kla yarilürr. Wa azid piküpan aeng

yarilürr, zitülkus wa umul yarilürr wagó, wa solkwat bagürwómdü ki yarile. Wa errkya mórrarróna Godón tutul tangdó,* oya kingan mórran kla minggüpanandó. ³ Anda, e oya gyagüpi idódlam, azid piküpan nóto aenglórr kolae tonarr pamkolpama oyaka wirribóka nóma bóka bamgün kwarilürr, igósüm e zógósóm koke bain kwarilo akó popa koke alkomól kwarilo Godón amkoman angunüm.

⁴ E nabe kaindakla kolae tonarr tómbapón-gum. A yabü óea koke kuri tópkórre, akó e koke nurrbarirrü, Yesuzan aenglórr akó nurrótókórr. We ngarkwatódó, e wata amkoman nabe kain koralo kolae tonarr tómbapón-gum. ⁵ Akó yabü ia kuri bamrüke ene arüng atan bóktan, God yabüka ne poko bóktanórr tóba olmalzan tóba Wialómórrón Bóktandó? Wa igó yarilürr wagó, “Kürü olom, igó gyagüpi tótókgu igó, wata kari klama, Lod marü nóma dümdüm akyanda,

akó popa alkomólgu, wa marü nóma agda,
⁶ zitülkus Lod dümdüm atanda, oya [moboküpdü ubi] nibióbkama, akó wa darrpan-darrpan arrbrükda, wa olomzan noan apadóda.”

⁷ E azid aeng piküpan ok ain kwarilo, God yabüzan dümdüm atanda. Wa yabü igó angónda wamaka tóba olmal angónda. Darrü olom ia asine, tóba aba kokean noan dümdüm akyanda? Koke! ⁸ God blaman tóba olmal

* **12:2** Godón tutul tangdó, oya küp módóga: wirri pabodó.
12:6 Ikik Bókran Bóktan 3:11-12

dümdüm atanda. Wa ne yabü koke nóma dümdüm atanda, da e gómól-gómól balngórrón olmalzanakla, akó e Godón amkoman olmalzan kokeakla. ⁹ Kwitüm amngyelóm, mibü pamakan abala dümdüm tütanónóp, akó mi ibü [morroal angón] kwarilnürü ini poko tómbapónde. Da amkoman, mi mibiób samuab Aban tangdó ki arrbün kwarila. Olgabi mi metat ngyaben kwarilo. ¹⁰ Mibü pamakan abala tugupurr tonarróm dümdüm atan kwarilürr, izan gyagüpi tótók kwarilürr wagó, inzan dümdüma. A God ma mibü metat dümdüm atanda mibü tangbamtinüm. Wa igó ngarkwatódó tónggapónda wa, mi [kolkal] kwarilo wata wazan. ¹¹ God mibü ne tonarrdó dümdüm atanda, ene igó klamankwata kokea igó, mi bagürwóm kwarilo, a ma igó klama, mi gyaur aengdakla. A solkwat, ibü igó baina, umul nidi ipüdóp ene klamdógabi, paudüdü akó dümdüm ngyabenórre.

¹² We ngarkwatódó, e igó tulmil alngón-gu, wamaka yabü arüng babula samuan ngarkwatódó, a e ma arüng apad kwarilo akó Godón wirri arüangi amkoman angun kwarilo. ¹³ E wata dümdüm ngyaben kwarilo, igósüm yabü arüng-koke amkoman banguna koke bamrüke, a karrkukus baine.

Kolkal Ngyaben Godón Obzek Kwata

¹⁴ Wirri arüng apad kwarilün paudi ngyabenóm blaman pamkolpampükü akó kolkal ngyabenóm. Darrü oloma sab Lodón koke esene, wa ne kolkal ngarkwatódó koke nóma ngyabele.

¹⁵ E umul-umul kwarilün igó, yabü darrüpa sab Godón [gail tonarr] koke ipüde. Akó e umul-umul kwarilün, yabü darrüpa inzan koke baine, wamaka kap tarük simküna dódórr baina, müp ne klama akyanda akó abün kolpam kolae baina. ¹⁶ E umul-umul kwarilün, yabü darrü babulan yarile darrü olompükü utüm, oya kol ó müór koke nótóke, ó Godkamóm ubi-koke pamóm bainüm Isaozan. Wa ene ngaensingül amtómól dümdüm simbruatórr wata dele ama darrpan kómngyarr klamóm. ¹⁷ E umulakla wagó, wa ngaen-gógópan ene poko tónggapónórr, da abün pail kakóm oya ubi inzan yarilürr tóba aba oya bles ainüm ngaen olomzan. A oya aba bangónórr tónggapónóm, wa ne klamóm yatorr, zitülkus wa darrü kwat koke esenórr simbruatóm wa ne poko tónggapónórr, enana wa tóba ab yónpükü ato yarilürr oya bles ainüm.

Sinae Podo akó Zaeon Podo

¹⁸ Godka tótókde, e ini elklaza koke kuri aengrre, wata mibü abalbobatal Isrrael pamkol-pamazan kainóp, i Sinae Podo nóma ngorram sinóp. E ene podo koke ngorram sinarre, wirri arüng ura ne baebdase. E ene bwób koke ngorram sinarre, algón-koke tümün negase akó wirri arüng wóra ne busodase. ¹⁹ E darrü mobilzan bubukwóm koke arrkruarre, akó e Godón bómgóll koke arrkruarre ikikdi. Ene pamkol-pama nidi barrkrurr, Godón arüngi yatop ibüka

darrü bóktan opor ikik-gum. ²⁰ I yatop, zitülkus ene bóktan kari müp koke akó gum yarilürr, God ibüka arüangi ne poko bóktanórr wagó, “Darrü olom ó dele lar kyamüla ta ini podo ne nóma yamurre, e sab oya бүдүлүмүкү emkólamke ingülküpi.” ²¹ Amkoman, i kari gum koke kwarilürr ene poko nóma esenóp ene pododó. Moses ta gum yarilürr, da bóktanórr wagó, “Ka gumla akó tórrngóndóla!”†

²² E inzan amkoman podo koke ngorram sinarre, a e Zaeon Podo‡ ngorram sinarre akó arról Godón wirri basirr, kwitüdü ne Zerrusalem wirri basirrse. Akó e ngorram tinarre atang-koke anerru negako, nidi bagürwómdako dar- rpan pokodózan kwób bazendako. ²³ Akó e blaman dudu bangun pamkolpam ngorram tinarre, darrpan pokodó nidi kwób bazendako, ene dümdüm nibióbko ngaen olmalzan, nibiób ngi wibalómórrónko kwitüdü. E Godón ngor- ram sinarre, blaman pamkolpam sab nótó zaz nirre, akó e [dümdüm tonarr] pamkolpamab samu ngorram tinarre, ne pamkolpama nur- rbarinürr, God nibiób [dudu kómal] ninóp.

12:20 Bazez Tonarr 19:12-13 **12:21** Duterronomi 9:19 † **12:21** Ini elklaza ugón tómbapónóp Isrrael pamkol- pama agóltagól kwarilürr [ngüin-koke bwóbdüma] Izipt amgat kakóm. God ibü ugón ngaep [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] nókyenóp. (Bazez Tonarr 19:1-19) ‡ **12:22** Zaeon Podo: Zerrusalem ini podo kwitüdü mórranda. Ini pokodó ini peba nótó wialómórr tai amkoman podobóka koke apónda, a we bwóbbóka apónda God ne nyabenda.

24 E Yesun ngorram sinarre, § küsil [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] nótó sidódürr God akó pamkolpam ibü aodó paud tónggapónóm. Yesu tóba óe angórr mibü kolae tonarr bargonóm akó Yesun óe igósidi kómalana Eibolón óedógabi, darrem alkomólóm ne klama taegwarr yarilürr.

25 E umul-umul kwarilün igó, e bangón-gu Godón arrkrrugum, yabüka nótó bóktanda. Isrrael pamkolpama koke kyab kórzinóp Godkagab, ibü kolae bairdi, i nóma bangónóp Godón arrkrrum, ibü ikik nótó nókrrónóp ini tüpdü Moseskama. Da mi sab amkoman kokean kyab kórzirre Godkagab, mibü kolae bairdi, mi ne kak nóma emtyerre oya, mibü nótó ikik bókranda kwitümgabi! 26 Tüpa ugón bóngapórr, God Sinae Pododó nóma bóktan yarilürr. A errkya, wa [alkamül-koke bóktan] kuri tónggapóne igósa wa, “Ka akó sab ini tüp engópo, dómdóm darrpan mün, a tüp tebe koke, ka sab ta pülpül inzan engópo.” 27 Ini bóktan opor “akó, dómdóm darrpan mün” we poko okaka amzazilda, ini tüp akó pülpüdü elklaza, wa ne elklaza tómbapónórr, sab bóngapórrón kwarile, akó wa sab blaman kabedó amóne. Ene igósüm, kwitüdü bóngap-koke ne elklazako, sab metatómpükü bamirre.

28 We ngarkwatódó, mi Godón ki eso ekyerre, zitülkus mi ene bóngap-koke bwóbdü

§ 12:24 E Yesun ngorram sinarre: Ini pokoa ene tonarrdó apónða, Ibrru pamkolpama Yesun mamóan pamkolpamóm nóma bainóp. 12:24 Bwób Zitül 4:10 12:25 Bazeb Tonarr 20:22 12:26 Bazeb Tonarr 19:18; Wórr Peba 68:7-8; Agae 2:6

barrbündakla, God ne balngomólda Kingzan. Godón eso akyande, mi Godón gum-gum ki [ótóknórre] oya ubi ngarkwatódó akó morroal angónkü. ²⁹ Mi inzan ki tómbapórre, zitülkus anda, mibü God urzana, blaman elklaza nótó almitóda kolkal-koke ne klamko!

13

Dómdóm Arüing Bóktan

¹ Yabü [moboküpdü ubi] metat kwarile yabiób darrpan-darrpandó, yabü ubizanako zonaretaldó. ² Bamrükgu mogob pamkolpam azebóm, tangbamtinüm, akó müótüdü arrbünüm, zitülkus ini poko tómbapónde, ngibürr pamkolpama anerru yazebóp, tangbólean kwarilürr, akó müótüdü urrbulürr, umul-kókme igó, i anerru kwarilürr. ³ Gyagüpi zomalón,* tümün müótüdü nidipasko ibü amkoman bangunanme, wamaka e tümün müótüdü usakümakla. Gyagüpi zomalón, pamkolpama kle-kle nibiób bangóndako ibü amkoman bangunanme, wamaka e yaib azid aengre.

⁴ E blaman marret ngyaben morroal angón kwarilo, akó müór kwógi wata darrpan pokodó ki ngyaben namüli, zitülkus God sab ibü zaz nirre, kolae sarrgi tulmil nidi alngóndako, akó kol ó pam nidi gómóldako.

12:29 Duterronomi 4:24 **13:2** Bwób Zitül 18:1-8; 19:1-3; Zaz 6:11-23; Metyu 25:35 * **13:3** Mi ibü enan koke gyagüpi zomalo, a ma ibü tangbamtin kwarilo elklaza-e.

⁵ Yabü wirri ubi manidü koke ki yarile yabü ngyabendó, akó e gaodó kwarilo ene elklazapükü, e ne kla amorrindakla, zitülkus Godón Wialómórrón Bóktana igó bóktanda wagó,

“Ka sab yabü kokean eloko,
ka sab kokean bóleno yabü ngabkanóm.”

⁶ Da mi gaodómakla igó bóktanóm, umulürründi wa amkomana, igó,

“Lod kürü tangamtin pama,
da ka sab gum koke namulo!

Pamkolpam gaodó kokeako darrü kla tónggapónóm kürüka.”

⁷ Yabü balngomól pam gyagüpi zomalón, Godón bóktan nidi zudrratlórr yabüka. Gyagüpi zomalón, i tibiób ngyaben ia nolngomólnóp akó ibü ngyabenab küp ne kla kwarilürr tibiób ngyabendó. Akó tikó ipüdam, i Godón ia amkoman yangunónóp. ⁸ Yesu Kerriso dadanzana errkya, wazan yarilürr ngaen, akó wa sab metat dadanzan yarile. ⁹ Pam amkoman bangun-gu, abün darrü-darrü mogob umulbain bóktan nidi umul baidako. Ene umulbaina yabü morroal kwatódógab koke ki ilklió bülión yarilün, zitülkus ene morroala igó, yabü moboküp arüng bütarrón kwarile Godón [gail tonarrdógab], a igó koke alo klamdógabi, pamkolpama ne kla alodako gida kwata. Ene alo klama ibü koke tangbamtinda samuan ngarkwatódó, nidi alodako.

10 Mibü darrü [alta] asine, Yesu tóba büb ne kwitüdü ekyanórr [urdü amsel klamzan]. Ene prrist, Godón [ótók] [Palae Müótüdü] nidi zaget kwarilürr, ibü dümdüm babula alóngóm ene altadógabi.† 11 Singüldü prrista larab óe Amkoman Gyabian Bwóbdü simarrulürr [gyaur klamzan] kolae tonarr barrgonóm. A ene larab büb ama ut marrgu kalkuma bonganónóp. 12 We ngarkwatódó, Yesu ta azid aengórr akó nurrótókkórr Zerrusalem wirri basirran barrbün mamtae kalkuma, wa sab pamkolpam [kolkal] iade nirre, tóbanan óe gyaur klamzan angrindi ibü kolae tonarr barrgonóm. 13 Da mi nau oyaka, ut marrgu kalkuma, dadan büód aengóm wazan.‡ 14 Aini, ini tüpdü, mibü amkoman bangun pamkolpamab metat wirri basirr babula. A mi ma kwitüm wirri basirrum basirrdakla, sab ugórr ne kla yarile.

15 Da mi wata metat Godón yagürróre Yesukama, wamaka mi urdü amsel lar amar-rudakla, ene módóga, mibü tae-e bóktanóm wagó, wa mibü Goda. 16 Akó bamrükgu morroal

† **13:10** Ene prristab dümdüm asi yarilürr alóngóm ene urdü amsel lardógabi, altadó ne kla amsel kwarilürr. A ibü dümdüm babula alóngóm mibü altadógab, krros ne klama. Ini alap-alap bóktana. Oya küp módóga: ene pamkolpama Zu gida nidi mamandako, Yesun büdüla sab ibü koke tangnamtirre. **13:11** Lebitikus 16:27 ‡ **13:13** Ene wibalóm oloman ubi ibüka igó bóktanóm yarilürr wagó, i ki elókrre Zu isab gyaur kla bongan akó gida tonarr tómbapón tibiób zid bainüm, akó i wata ki ogobe Yesuka zid bainüm. I ene pokozan tómbapónóre, ngibürr kolpama ibü [tiz nangónóre] akó alzizi zomale, da i ne büód aengnóre Yesuzan aeng yarilürr. I ubi bainóre ene büód aengóm.

tulmil tómbapónóm akó gailüm yabü ne klamko ngibürrdü, zitülkus ini elklaza tómbapónde, igósa, wamaka e urdü amsel lar amarrudakla. Akó ene inzan gyaur klama Godón bagürwóman ngitandako. ¹⁷ Yabiób balngomól pamab bóktan arrkrru kwarilün akó ibü tangdó kwarilün, zitülkus i tib yabü samuan ngarkwatódó ngabkandako, pamzan Godka nidi pupo baidako tibiób zagetankwata. Ibü bóktan arrkrru kwarilün, igósüm i ene ngabkan za-get tómbapón kwarile bagürwómpükü a kolae gyagüpi koke, zitülkus i ne kolae gyagüpi nóma tómbapónórre, ene sab yabü kokean tangnamtirre.

¹⁸ Kibünkü metat tóre koralón, zitülkus ki taiwan umulakla wagó, ki darrü kolae kla koke tónggapónóp, akó kibü ubi dümdüm tulmil tómbapónóma blaman kwata. ¹⁹ Ka yabü taiwan arüngi byaldóla tóre bakom, igósüm kari pokoa God kürü sab popadan kalkomóle yabüka.

Dómdóm Alakón Bóktan

²⁰ Ka tóredóla Godka, paud nóto gailda. Wa tóba metat [alkamül-koke tónggapórrón bóktan] we zagetan ngitanórr, Yesun óeanme. Olgabi wa mibü [Lod] Yesu Kerrison irsümülürr бүдүлдүgab, mibü nóto ngabkanda, adlangda, akó balngomólda wirrian [sip] ngabkan pamzan.

²¹ Ka ene Godka tóredóla kagó, God sab yabü blaman morroal elklaza nülirre tóba ubi tómbapónóm. Akó wa mibüka ki tómbapólón oya ne elklaza bagürwóman ngitandako, Yesu Kerrisokama, noan ngi wirri kwitüm ki amngyel koralón metat-metat! [Amen].

²² [Zonaretal], ka yabü arüangi batodóla kürü arüing bütan bóktan azebóm, zitülkus ini peba mórrag wata tugupa, ka ne kla wialómórró.

²³ Kürü ubia e umul bainane, mibü zonaret Timotin tümün müótüdügabi kuri irrurre. Kari pokoa wa ne ae nóma tame, kürü sab wató kolngomóle, ka sab yabü basenóm nóma tamó.

²⁴ Gyaurka, kibü morroal yawal bóktan nókyenamke yabü balngomól pam akó blaman Godón pamkolpam. Amkoman bangun pamkolpama, Itali kantrridügabi nidi togobórr, yabüka morroal yawal bóktan zirrbapóndako.

²⁵ Ka tóredóla, Godón gail tonarr asi ki yarilün yabü blamandó.

Godón Buk
Portions of the Holy Bible in the Gizrra language of
Western Province, Papua New Guinea
Buk Baibel long tokples Gizrra long Niugini

copyright © 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Gizrra

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2023-02-22

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 4 Mar 2023 from source files dated 22 Feb 2023

d83b2e14-c797-5499-b582-de63912ac614